

IVAN FRANKO'S

UKRAINIAN CLASSIC

МОЙСЕЙ MOSES

TRANSLATED BY
BOHDAN MELNYK

МОЙСЕЙ
MOSES

MOSES © BOHDAN MELNYK, TORONTO, ONTARIO, CANADA, 2002

The first printing 2002

Мистецький малюнок палітурки:
Антоніни Шаваринської–Гайдай

The artistic design of the book cover by:
Antonina Shavaryns'ka-Hajdaj

ISBN 0-921537-54-9

Editing and proofreading by Bohdan Melnyk

ЗМІСТ:**CONTENTS:**

ПЕРЕДМОВА	2	3	PREFACE
ПРОЛОГ	4	5	PROLOGUE
РОЗДІЛИ:			
Один	8	9	One
Два	12	13	Two
Три	18	19	Three
Чотири	24	25	Four
П'ять	30	31	Five
Шість	38	39	Six
Сім	46	47	Seven
Вісім	52	53	Eight
Дев'ять	60	61	Nine
Десять	66	67	Ten
Одинадцять	74	75	Eleven
Дванадцять	80	81	Twelve
Тринадцять	84	85	Thirteen
Чотирнадцять	92	93	Fourteen
П'ятнадцять	98	99	Fifteen
Шістнадцять	104	105	Sixteen
Сімнадцять	112	113	Seventeen
Вісімнадцять	118	119	Eighteen
Дев'ятнадцять	126	127	Nineteen
Двадцять	136	137	Twenty

1856 - 1916

ІВАН ФРАНКО — велетень української літератури і науки, народився в селянській сім'ї у Нагуєвичах на Львівщині. Як письменник, поет, драматург, філософ, історик, видавець, мовознавець, перекладач з різних мов, економіст і фолклорист, а теж і політичний діяч, він двигнув українську літературу до висоти світової. Його заслуги для свого підяремного народу неможливо переоцінити і тому він заслужив собі назви Мойсея, Каменяря і Вчителя. Словами біблійного Мойсея він сказав своєму народові: "І підеш ти у мандрівку століть з мого духа печаттю".

У земному житті Франко терпів наруги і переслідування не лише збоку польських шовіністів, але і від своїх рідних вислужників окупантам, які разом кидали його три рази до тюрми за його поступові соціальні

ідеї, за оборону визискуваного селянства; не допустили до професури на Львівському Університеті і бути вибраним послом до віденського парламенту, а рідні хруні викинули були його з "Просвіти" та з наукових установ.

Судьба Франка надиво подібна до судьби біблійного Мойсея, проти якого виступали бунтарі і прогнали його з табору в пустині. Мойсей вийшов на моавську гору і там загинув. Щойно по смерті Мойсея і Франка їх народи належно їх оцінили. Іван Франко заслуговує на те, щоб культурний світ його пізнав. Це є метою цього перекладу.

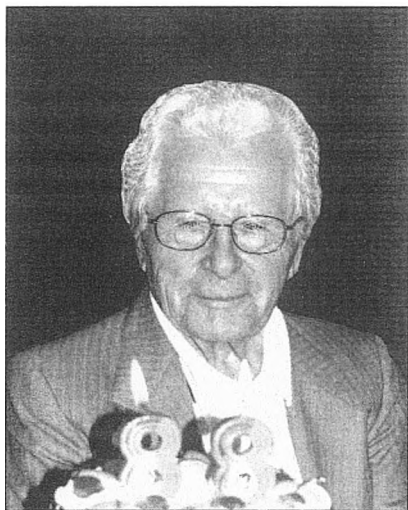

IVAN FRANKO is a giant of Ukrainian literature and science. One could say that he was s Ukrainian Shakespeare and this would indicate the magnitude of his greatness, but this would not be enough. He was a writer, a poet, a dramatist, a philosopher, a historian, a publicist, a translator from various languages, an economist, a folklorist, and last but not least, a political activist.

Not only produced he innumerable books of his own, but also several translations from Goethe, Byron, Homer, Heine and others trying to acquaint his people with the achievements of Western culture. The amazing thing is that Franko attained them despite the unfortunate circumstances of his life: material want, lack of moral support from his own people, threefold arrests and jailings by reactionary and hostile state authorities, and finally, an incapacitating illness.

Franko's contributions to the cause of his enslaved people and to humanity in general are inestimable. He is aptly called a Moses of his people, because he led them out of the captivity of their backwardness and spiritual slavery into the realm of enlightenment and lofty ideals. He shaped a new kind of Ukrainian, one who is conscious of his identity, and who has no reason to feel inferior to other human beings. Franko imbued his people with the conviction that their place is "in the circle of free nations". He devoted his entire life to the cause of the downtrodden.

БОГДАН МЕЛЬНИК, син Осипа і Анни з Чорних, народився 28 січня 1914 року в селі Плавуча Велика на Бережанщині. Батьки післали його десятилітнім хлопцем до тернопільської гімназії, яку польська окупаційна влада розв'язала в 1930 році, а Богдана, разом зі сотнями молоді, арештовано під замітом приналежності до ОУН, яка була повела акцію саботажів—підпалів польських фільварків, як протест проти варварського відношення до українців. Його невинного тортурували і судили, і хоч був звільнений, то життя йому під владою окупантів не було. Аж по розгромі Польщі Німеччиною в 1939 році він міг докінчити свої студії і став учителем на Підляшші під німецькою владою. Але в 1944 році Богдан мусів тікати на Захід перед московсько—більшовицькою ордою, яка в 1940 р. була запроторила його батьків і сестер на Сибір.

У Німеччині, а згодом в Англії він переконався, що там про український народ і його культурні скарги не знають. Українців уважали рускими. Вивчивши англійську мову в німецькій школі для перекладачів у Регенсбурзі, Богдан взявся за переклади передусім чудових творів Івана Франка. Живучи в Канаді від 1951 року він переклав 12 Франкових творів, як "Лис Микита", "Мойсей", "Панські жарти", "Пережесні стежки" та інші, разом з творами інших авторів понад тридцять.

Франко своїм "Мойсеєм" дуже пишався, читав його перед аудиторіями в галицьких містах, уважав його вершком своєї поетичної творчості. У ньому він указує своєму народові шлях до свободи. Мойсей, біблійна особистість Франкові близька, бо й його власний народ не розумів і його був відцурався. Зрозуміння прийшло аж по його смерті. "Мойсей" — це гідна карта вступу Франка до пантеону слави величів духа світу. Сподівано, цей переклад у цьому допоможе.

BOHDAN MELNYK, born January 28, 1914 in Plavucha Velyka, Western Ukraine, became a Gymnasium student in Ternopil at the age of ten. The Polish occupiers of the land had closed that school as a punishment for some anti-Polish sabotage actions protesting the barbaric treatment of the Ukrainian population. Bohdan was arrested along with hundreds of other students, tortured and thrown into jail. Even though the court declared him innocent and freed, the police would arrest him repeatedly, thus denying him any possibility for study and work.

With the demise of Polish state in 1939 and after the occupation of his homeland by the savage Russian communist horde, he escaped to Germany, where after the end of the war, he studied English language at a German school for interpreters in Regensburg. In 1948 he left for England where he used to explain to the English public who Ukrainians were and that they wanted to be a free nation. To them, who believed that Ukrainians were identical with Russians, it was a big news. When he settled in Canada in 1981, Bohdan began translating Ukrainian classics, mainly those of Franko, into English. Among them are "Fox Mykyta", "The Crisscrossed Paths", "Moses" and others, up to now twelve books. In this poem, Franko tells his people:

My spirit will incite and move / Your every generation.

And so it is.

МОЙСЕЙ

MOSES

by
Ivan Franko

Translation:
Bohdan Melnyk

TORONTO, ONTARIO, CANADA
2002

ПЕРЕДМОВА

Заслуги Івана Франка для української літератури, науки і культури неможливо переоцінити. Він буквально двигнув їх з безодні занепаду, де вони були опинилися як наслідок ворожих окупацій, і поставив їх на висоті світового рівня. Метою його життя було допомогти українському народові стати господарем на своїй землі.

Свою поему "МОЙСЕЙ" Франко уважав квінтесенцією своєї літературної творчості і політичної діяльності, які вели до духовного відродження українського народу. Він нею пишався і залюбки читав її перед аудиторіями в різних містах Галичини не зважаючи на свою важку недугу. Пальці його рук були покручені артритом і помічник мусів перевертати йому картки книжки.

Ворожі цензори слідили за тим, щоб не появлялися українські твори з державницькою тематикою і тому Іван Франко висловлював ті ідеї в алегоричній формі. Він так зробив у поемі "Мойсей". У ній він пише про гебреїв і їх провідника Мойсея, хоч це стосується українців і його самого. Про те ясно сказано у Пролозі до поеми. Мойсей водив свій народ по арабських пісках сорок років, а Франко словами Мойсея звертається до Бога:

Сорок літ я трудився, навчав
Весь заглиблений в Тебі,
Щоб з рабів тих зробити народ
По Твоїй уподобі.

Між Мойсеєм і Франком є та подібність, що за життя їх народи їх не розуміли і не доцінювали і щойно по їх смерті їм стало ясно, що

...щезло те, без чого
Жити ніхто з них не годний.

Свідомий свого післанництва, Франко сказав своєму народові:

Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печаттю.

Як добрий, вибачливий і люблячий батько, Іван Франко вказує на хиби характеру українського народу, що стоять на перешкоді до досягнення самостійності. Це не було до вподоби бунтівникам і Франко–Мойсей жаліється перед Богом:

Я до того дійшов, що уйшов
Від їх кпин і каміння.

Фальшивим патріотам Франко відповідає в іншій поемі:

Ти, брате, любиш Русь, як хліб і кусень сала,
Я ж гавкаю раз в раз, щоби вона не спала.
Ти любиш її, як дім, воли, корови,
Я не люблю її з незмірної любови.

Так було за його життя. А тепер? Франка ще належно не доцінюють, а в широкому світі він незнаний. Якщо цей двомовний МОЙСЕЙ бодай трошки причиниться до зміни ситуації на краще, то ані труд, ані кошти не будуть даремні.

БОГДАН МЕЛЬНИК

PREFACE

Ivan Franko's merits for Ukrainian literature and culture are inestimable. He literally, raised them singlehandedly from the abyss of decline under the foreign occupations, and put them on the European level. Franko's aim was to help make the Ukrainian people ripe for independence.

Ivan Franko considered his poem MOSES to be the quintessence of his literary and political activities. To show how much he valued this poem, he used to read it to the audiences in various towns of Western Ukraine even though his health was in decline and the fingers in his both hands were useless as a result of arthritis. A helper had to turn the pages of the book for him.

The hostile foreign censors would not allow any Ukrainian writer to publish books dealing with the rebirth of an independent Ukrainian state. That's why Franko resorted to allegories, such as MOSES. He writes about Hebrews and their leader, Moses, but has in mind the Ukrainian people and himself. The similarities between the two leaders were too obvious. Moses had been leading his people across the Arabian deserts for forty years, while Franko had toiled shaping a new type of Ukrainian for forty years as well.

For forty busy years I've toiled
And taught them, all absorbed in you.
I tried to change those wretched slaves
According to your wish and view.

And what was the result of the efforts of those two leaders? Moses answers:

And what I have achieved is this:
I've just escaped their stones and jeers.

Moses was expelled from the Hebrew camp and shortly afterwards he died on a hill. Franko was expelled from Ukrainian organizations in Lviv as a result of insinuations on account of his progressive social views, which were tabu for the corrupt higher strata of the then society.

And yet, Franko's ideas proved to be correct and he found the deserved recognition in Ukraine. The wide world still does not know Franko. Hopefully, this edition of MOSES will help achieve this aim. Franko's prediction became reality; Ukraine became independent in 1991.

BOHDAN MELNYK

ПРОЛОГ

ароде мій, замучений, розбитий,
Мов паралітик той на роздоріжжю,
Людським презирством ніби струпом вкритий

Твоїм будучим душу я тривожу,
Від сорому, який нащадків пізніх
Палитиме, заснути я не можу.

Невже тобі на таблицях залізних
Записано в сусідів бути гноєм,
Тяглом у поїздах їх бистроїздних?

Невже повік уділом буде твоїм
Укрита злість, облудлива покірність
Усякому, хто зрадою й розбоєм

Тебе скував і заприсяг на вірність?
Невже тобі лиш не судилось діло,
Щоб виявило твоїх сил безмірність?

Невже задармо стільки серць горіло
До тебе найсвятішою любов'ю
Тобі офіруючи душу й тіло?

Задармо край твій весь политий кров'ю
Твоїх борців? Йому вже не пишаться
У красоті, свободі і здоров'ю?

Задармо в слові твому іскряться
І сила й м'якість, дотеп і потуга,
І все, чим може вгору дух підняться?

PROLOGUE

My people, martyrizd and devastated,
Like some poor paralytic by the road.
You're scorned, as if you were with scabies ulcerated.

Anxieties about your future creep
Into my soul. From shame, which will
Burn your posterity, I cannot fall asleep.

Is it your destiny, as all your neighbours claim,
To be for them a dung, a team obedient and tame,
For pulling their fast-moving trains?

Is it, indeed, your kismet's fatalistic scheme
That you should hide your wrath and feign humility
In front of those, whose barbarism and treachery extreme

Enslaved you and insist on your fidelity?
Were you not destined to accomplish deeds
That would reveal your power and ability?

Is it in vain, as history can prove,
That many hearts have burnt with love for you
And sacrificed their lives in order to improve

Your lot? Have your defenders spilled their blood
In vain? Will not your land be proud
Of beauty, liberty and health?

Are wit, and tenderness, and strength
That shine in your melodic tongue
And raise the spirit all in vain?

Задармо в пісні твоїй ллється туга
І сміх дзвінкий, і жалощі кохання,
Надій і втіхи світляная смуга?

О ні! Не самі сльози і зідхання
Тобі судились! Вірю в силу духа
І в день воскресний твого повстання.

О, якби хвилю вдать, що слова слуха,
І слово вдать, що в хвилю ту блаженну
Вздоровлює й огнем живущим буха!

О, якби пісню вдать, палку, відхненну,
Що мільйони порива з собою,
Окрилює, веде не путь спасенну!

Якби... Та нам, знесиленим журбою,
Роздертим сумнівами, битим стидом,
Не нам тебе провадити до бою.

Та прийде час, і ти огнистим видом
Засяєш у народів вольних колі,
Труснеш Кавказ, вперешся Бескидом,

Покотиш Чорним морем гомін волі
І глянеш, як хазяїн домовитий,
По своїй хаті і по своїм полі.

Прийми ж цей спів, хоч тугою повитий,
Та повний віри; хоч гіркий, та вільний;
Твій будучині задаток слізми злитий,

Твоєму генію мій скромний дар весільний.

20 липня 1905

In vain is yearning in your mournful song,
And mirth, and love with all its painful cries,
Fond hopes, and joys that go with love along?

Not so! Not only bitter tears and heavy sighs
Are yours forever! I believe in spirit's might
And in the day when you will break your bondage ties!

If one could only hit upon a moment right,
In which one could create a word
That heals and spreads around a blissful light!

If one could but create a song till now unheard,
A stirring song that would arouse a multitude,
And lead it in the right direction, undeterred.

If one could only... But we are subdued
By worries, torn by doubts, and beat by shame;
To lead you to a fight, we have no fortitude.

And yet you will achieve your aim:
You'll join the independent nations,
You'll shake the Caucasus, the Beskid, and reclaim

Your own Black Sea! With dignity, without privations
You will enjoy your home and your repute
Of being free of foreign dominations.

Accept this sad, but reassuring lyrical salute,
My bathed in tears donation, humble and minute,
To your bright future; though this song is sad, it's free,

A modest wedding gift to your great genius from me.

IVAN FRANKO
Lviv, July 20, 1905

орок літ проблукавши Мойсей

По арабській пустині,
Наблизився з народом своїм
О межу к Палестині.

Тут ще піски й червоні, як ржа,
Голі скелі Моава,
Та за ними синіє Йордан
І діброва й мурава.

По моавських долинах марних
Ось Ізраїль кочує;
За ті голі верхи перейти
Він охоти не чує.

Під подертими шатрами спить
Кочовисько ледаче,
А воли та осли їх гризуть
Осети та будяччя.

Що чудовий обіцяний край,
Що смарагди й сафіри
Вже ось-ось за горою блистять,
З них ніхто не йме віри.

Сорок літ говорив їм пророк
Так велично та гарно
Про обіцяну ту вітчину –
І все пусто та марно.

Сорок літ сафіровий Йордан
І долина пречудна
Їх манили й гонили немов
Фата моргана злудна.

Brave Moses roamed the Arab sands
 For forty years, by his design,
 Until together with his tribe
 He reached the verge of Palestine.

And there, they faced the naked cliffs
 Of Moab and more sands, alas!
 Whereas beyond the reddish hills
 The Jordan flowed through fields of grass.

And yet the people weren't inclined
 To move beyond that naked range;
 They'd rather stay in those poor vales;
 Discouraged, they disliked the change.

While their gaunt goats and donkeys gnawed
 Scarce thistles, burdocks, and blackthorn,
 The lazy nomads stayed inside
 Their tattered tents, dull and forlorn.

They were convinced that Palestine
 With all her riches, gems and gold,
 That were so close within their reach,
 Was but a lie so often told.

For forty years, the Prophet kept
 Repeating that enchanting tale
 About their wondrous Promised Land,
 And all in vain, to no avail.

The Jordan and the lovely dales
 Had tempted them year after year
 Like some mirage that seemed so close,
 And then would suddenly disappear.

І зневірився люд і сказав:
"Набрехали пророки!
У пустині нам жить і вмирать!
Чого ще ждять? І доки?"

І покинули ждять і бажать
І десь рваться в простори,
Слать гонців і самим визирать
Поза ржавії гори.

День за днем по моавських ярах,
Поки спека діймає,
У дрантивих наметах своїх
Весь Ізраїль дримає.

Лиш жінки їх прядуть та печуть
В грані м'ясо козяче,
А воли та осли їх гризуть
Осети та будячця.

Та дрібна дітвора по степу
Дивні іграшки зводить;
То воює, мурує міста,
То городи городить.

І не раз напівсонні батьки
Головами хитають:
"Де набрались вони тих забав?"
Самі в себе питають.

"Адже в нас не видали того,
Не чували в пустині!
Чи пророцькі слова перейшли
В кров і душу дитині?"

Therefore the people lost their faith
And said: "The prophets were dead-wrong!
They lied! We'll live and die right here!
What are we waiting for so long?"

Disheartened, they had no desire
To leave their wretched domiciles.
They even stopped despatching scouts
And ceased to look beyond the hills.

Day after day, in deep ravines
Scorched by the desert searing heat,
They dozed inside their ragged tents
That offered them the sole retreat.

Their women spun and baked some meat –
Which was their daily occupation –
While their gaunt goats and donkeys gnawed
The desert's meager vegetation.

Small children played out on the steppe
So funny games of some strange sort:
They fought like soldiers and would build
High parapets around a fort.

Their fathers shook their groggy heads,
Their eyes with sleep and stupor glazed.
"And where they've got those war-like games?"
They often asked themselves, amazed.

"Here in the sands we've never seen
The games of that unheard-of kind!
Can Moses' bold prophetic words
Inflame a youngster's blood and mind?"

Лиш один з-поміж цеї юрби
 У шатрі не дрімає
 І на крилах думок і журби
 Поза гори літає.

Це Мойсей, позабутий пророк,
 Це дідусь слабосилий,
 Що без роду, без стад і жінок
 Сам стоїть край могили.

Все, що мав у житті, він віддав
 Для одної ідеї,
 І горів, і яснів, і страждав,
 І трудився для неї.

Із неволі в Міцраїм свій люд
 Вирвав він наче буря,
 І на волю спровадив рабів
 Із тіснин передмур'я.

Як душа їх душі, підіймавсь
 Він тоді многі рази
 До найвищих піднебесних висот
 І відхнення й екстази.

І на хвилях бурхливих їх душ
 У дні проби і міри
 Попадав він із ними нераз
 У безодню зневіри.

Та тепер його голос зомлів
 І погасло відхнення,
 І не слухає вже його слів
 Молоде покоління.

In that dull crowd was only one
 Who wasn't asleep inside his tent.
 His thoughts flew far beyond the hills
 On wings of grief and discontent.

It was Old Moses, disobeyed by all,
 Enfeebled and bent down with age.
 He stood with one foot in his grave,
 A lonely and rejected sage.

He gave whatever he possessed
 For his idea. Though beset
 By trials on all sides, he burned,
 And shone, and toiled without regret.

He, like a hurricane had torn
 His people, then downtrodden slaves,
 From Mizraim, and led them off
 From those inhibiting enclaves.

And as a part of their pure souls,
 He used to rise like some fanatic
 Up to the subcelestial heights
 Where all's exalted and ecstatic.

But on the waves of their wild souls,
 When hardships were too hard to bear,
 He often would be dragged with them
 Into the chasm of black despair.

His voice, once lordly, now was faint,
 His inspiration died away,
 And younger people just ignored
 Whatever he still had to say.

Ті слова про обіцяний край
Для їх слуху – це казка;
М'ясо стад їх, і масло і сир
Це найвищя ласка.

Що з Міцраїм батьки і діди
Піднялись до походу,
На їх погляд це дурість і гріх
І руїна народу.

Серед них Авірон і Датан
Верховодять сьогодні;
На пророцькі слова їх одвіт:
"Наші кози голодні!"

І на поклик його у похід:
"Наші коні не куті!"
На обіцянки слави й побід:
"Там войовники люті!"

На принади нової землі:
"Нам і тут не погано!"
А на згадку про божий наказ:
"Замовчи, ти помано!"

Та коли загрозив їм пророк
Новим гнівом Єгови,
То йому наказав Авірон
Богохульні промови.

А на зборах ізраїля синів,
Честь віддавши Ваалу,
Голосистий Датан перепер
Ось яку ухвалу:

His words about the Promised Land
To them were but a worthless ploy.
Meat, cheese and butter from their herds
For them – the highest grace and joy.

That their forebears left Mizraim
To flee the subjugation,
To them was sinful ignorance,
The people's ruination.

Now Aviron and Datan claimed
The chieftaincy among the young.
"Our goats are starving" they rebuffed
The prophet in a biting tongue.

They spurned his order to go off
To war: "Our horses are unshod!"
They snubbed his talk about the win:
"The foes are very fierce, by God!"

When he described the new land's charms,
They yelled: "We're satisfied right here!"
And when he mentioned God's command:
"Don't say a word, you phoney seer!"

When Moses warned and threatened them
That they would feel Jehovah's wrath,
He was enjoined by Aviron
To shun that sacrilegious path.

As sons of Israel prayed to
Their worshipped idol Baal one day,
The loud-mouthed Datan forced on them
This resolution to obey:

"Хто пророка із себе вдає
І говорить без зв'язку,
І обіцяє темній юрбі
Божий гнів або ласку,

"Хто до бунту посміє народ
Накликати, до зміни,
І манити за гори, настрить
Кінцевої руїни,

"Той на пострах безумцям усім
Між оцим поколінням
Хай опльований буде всіма
І побитий камінням!"

"He who pretends to be a seer,
Whose talk has not a tiny trace
Of common sense, who promises
The mob God's ire or His grace,

Whoever dares to instigate
The people's insubordination,
Cajoling them beyond the hills
Towards a total ruination,

Then he, to properly deter
All lunatics and fools who might
In future do such silly things,
Should be bespat and stoned outright!"

Вечоріло. Поменшала вже

Цілоденная спека;
Над горою край неба палав,
Мов пожежа далека.

Наче дощ золотий із небес
Полила прохолода;
Починається рух у шатрах
Кочового народу.

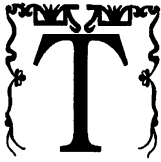
Звільна, плавно ступаючи, йдуть
Кам'яними стежками
Чорнобриві гебрейки бичем
З глиняними збанками –

Із збанками на головах ген
Під скалу до криниці,
А в руках їх мішки шкіряні,
Щоб доїти ягниці.

Старші діти по голім степу
Наче зайчики грають,
В перегони біжать і кричать,
Або з луків стріляють.

Де-де чути квиління з шатра,
Або регіт дівочий;
Там хтось пісню заводить сумну,
Наче степ у темі ночі.

Та ось старші, батьки та діди
Із наметів виходять
І по горах, по голім степу
Скрізь очима поводять.

he day was ending and the heat
 Was lessening its saturation,
 The skyline glowed above the hill
 Like some remote, huge conflagration.

A pleasant coolness from the sky
 Descended on the roasted ground.
 The sluggish nomads in the tents
 Began to stir and move around.

Young black-browed girls walked gracefully
 Along the stony trails
 That ran along a higher ground.
 They carried earthen pails

Upon their heads. While walking to
 A water well beside a rock,
 They also carried leathern bags
 For milking ewes of their sheep flock.

The older children on the steppe
 Were playing like some little hares;
 They ran a race, or drew the bows,
 And argued over their affairs.

Out of some tents one sometimes heard
 A girlish laughter, or a cry;
 As well, a mournful melody
 Sad as the steppe was drifting by.

Right then, the elders came outside;
 Each one of them had left his lair
 To scan the naked steppe and hills;
 Perhaps there were some changes there.

Чи не видно ворожих їздців
Де за жовтим туманом?
Чи не котить де південний біс
Пісковим гураганом?

Ні, спокій. І розмови пішли
Ті звичайні, сусідські:
"Щораз менше в ягниць молока,
І ягнята ось-тіцькі!

Навіть що: для ослиць не стає
Будякової паші!
Доведеться кудись кочувать
На пасовиська кращі.

Авірон радить край Мадіям,
А Датан іще далі.
А Мойсей? Той замовкне, мабуть,
По вчорашній ухвалі.

Автім в таборі гомін і рух,
Біганина і крики;
Там із шатер вибігає народ
І малий, і великий.

Що таке? Чи то ворог іде?
Чи впав звір у тенета?
Ні, Мойсей! Глянь, Мойсей виходжа
Зі свого намета.

Хоч літа його гнуть у каблук
Із турботами впарі,
То в очах його все щось горить,
Мов дві блискавки в хмарі.

Perhaps some hostile horsemen lurked
Behind the yellow desert mist?
Perhaps the southern devil rolled
Towards their tents a sandstorm twist?

No trouble yet! And so, they talked
About the matters dear to all:
"The ewes are giving now less milk;
The lambs are weak and much too small."

"Not only that! There's not enough
Of thistles for the goats and asses."
"It seems we'll have to move and look
For pastures with much better grasses."

"Well, Aviron suggests Mariam,
And Datan urges farther yet."
"And Moses?" "He? The last decree
Will close his mouth for sure, I bet!"

At once, the camp became astir,
The people yelled and ran around;
The tents disgorged their occupants,
Whose shouting made the camp resound.

What happened there? Perhaps, a raid?
Perhaps, a beast of prey ensnared?
It's Moses! He just left his tent
And walked while all the people stared.

Although senescence and despair
Were bending him into a bow,
There were some lightnings in his eyes
That gave them some unearthly glow.

Хоч волосся біле, як сніг
У старечій оздобі,
То стоять ще ті горді жмутки,
Як два роги на лобі.

Він іде на широкий майдан,
Де намет заповіта
Простяга свої штири роги
В штири сторони світа.

В тім наметі є скриня важка,
Вся укована з міді,
В ній Єгови накази лежать,
Знаки волі й побіди.

Та давно вже не входить ніхто
До намета святого,
Його жах стереже день і ніч,
Мов собака порога.

Але камінь великий лежить
Край намета до сходу;
З того каменя звичай велить
Промовлять до народу.

На той камінь зіходить Мойсей –
І жахнулися люди.
Та невже ж волі всіх на докір
Він пророчити буде?

І прийдеться розбити, розтоптати,
Як гнилюю колоду
Кого наші батьки і діди
Звали батьком народу?

Ось між чільними вже Авірон
Червоніє з досади,
А середнім щось шепче Датан,
Лихий демон громади.

Although the hair embellishing
His graceful head was now snow-white,
The well-known tufts were still up there,
They stood like two firm horns, upright.

He walked towards the central tent –
The people's thoughts and feelings whirled –
That tent was pointing its four sides
To all four corners of the world.

That special tent contained a trunk
Built solidly and copperbound.
Inside Jehovah's laws were kept
Regarding life, free, just, and sound.

Nobody dared to go inside
The sacred tent, as apprehension
Protected it just like a dog
Who guards his master's mansion.

But on the east side of the tent
There sat a big and flattened stone,
Which served the speakers as a stage
From which they made their viewpoints known.

As Moses stepped upon that stone,
The people, shaken to the core,
Asked anxiously: "What's he up to?
Is he to prophesy some more?

Will we be forced to kill the man,
Who was in estimation
Of our honoured patriarchs,
The father of our nation?"

Vexed, Aviron was getting red
Among the influential set,
While Datan, like a demon, boiled;
To Moses – a pernicious threat.

Вчора ви, небожата мої,
Радуги радили глупу;
Це хотів я сказати вам тепер
Замість першого вступу.

Ухвалили печать наложити
На язик мій, на душу –
То ж тепер вам усім вперекір
Говорити я мушу.

Зрозумійте й затиште собі
Ви, сліпців покоління,
Що, як зглушите душу живу,
Заговорить каміння.

Вчора ви присягалися свій слух
Затикати на промови
Не мої, не тих глиняних уст,
А самого Єгови.

Бережіться, а то він до вас
Заговорить по-своєму,
Заговорить страшніше сто раз,
Як в пустині рик грому.

А від слів його гори дрижать
І земля подається,
Ваше серце, як листя в огні,
Зашкрумтить і зов'ється.

Вчора ви проклинали всякий бунт –
І кляли його всею,
Бо напроти тих глупих проклять
Ваше серце бунтує.

IV

My children, yesterday you pledged
To follow an absurd instruction.
How foolish! Now I have to tell you this
In lieu of my first introduction.

You have decreed to put a seal
Upon my tongue, my very soul.
Therefore defying you I'll speak
Which, I believe, is my prime role.

Do understand and don't forget,
You, generation of the blind:
When you suppress a living soul,
The stones will move and speak their mind.

You made a vow to disregard
Whatever I must choose to say.
Remember, this is God, who speaks,
And not my feeble lips of clay.

Be on your guard, my dear, or else
He'll speak to you as ne'er before.
He'll terrify you more than does
The desert's sudden thunder roar.

From His wroth words the mountains quake,
The solid earth's foundation heaves.
Your terror-stricken, trembling hearts
Will shrivel like those burning leaves.

You've cursed revolts of every kind –
And all in vain you curse and yell,
Because against these stupid oaths
Your pure and childish hearts rebel.

Бо в те серце Єгова вложив,
Наче квас в прісне тісто,
Творчі сили – ті гнатимуть вас
У призначене місто.

Вчора ви уважали спокій
Найблаженішим станом;
Та чи радився ум ваш при тім
З вашим Богом і Паном?

Чи то Він для спокою призвав
З міста Ур та з Гаррана
Авраама і плем'я його
На луги Канаана?

Для спокою їх потім водив
По йорданським поділлю,
Семилітнім їх голодом гнав
Аж над береги Нілю?

Якби хтів вас в спокою держать
Наче трупа у крипті,
То ви й досі, як сірі воли,
Гнули б шиї в Єгипті.

Тим то буду до вас говорить
Не від себе, а владно,
Щоб ви знали, що з Богом на прю
Виступать непорадно.

Бо Єгови натягнений лук
І тятива нап'ята,
І наложена стрілка на ній –
І то ви є стріла та.

Because God put into your hearts,
Like living yeast into a dough,
A vital force to drive you on
To where you are ordained to go.

In your opinion peace is
The most desirable state.
Have you consulted God on this
Important thing you advocate?

I'll ask you now: Was it for peace
That Abraham was called from Ur
To move to Canaan which was
A perilous and lengthy tour?

Was it for peace He led them on
Across the Jordan land's frontiers?
Had pushed them, starving and worn out,
Down to the Nile for seven years?

Had He intended keeping you
Like some dead body in a tomb,
Then you would be in Egypt now,
In slavery, one must presume.

That's why I want to talk to you
In His, Jehovah's holy name,
To tell you that opposing God
Will be for you a costly game.

Because Jehovah's bow is taut,
The bowstring's very tightened, too.
An arrow's placed upon the bow,
And who's that arrow? You! That's who!

Як стріла вже намірена в ціль,
Наострена до бою,
Чи подоба стрілі говорить:
'Я бажаю спокою?'

А що вчора ви тут присягли
На подобу жіноцтва
Більш не слухать обітниць моїх,
Ні погроз, ні пророцтва, —

То навмисно про все те до вас
Побалакати хочу,
І обітницю дам, що прийде,
Погрожу й попророчу.

І ви мусите слухать, хоч злість
Вб'є вам жало студене,
Рад я знать, чия перша рука
Підійметься на мене!"

Now, when the arrow is all set,
And when its target is well known,
Is it all right for her to say:
'I want but peace! Leave me alone?'

And since you swore here yesterday
– As some old womenfolk might do –
To disregard my promises
And prophecies that soon are due,

Therefore I have to talk once more
In order to give you a clue,
I'll make a promise and a pledge,
I'll prophesy and threaten you.

You have to hear my speech, although
It'll make you cross. I'd like to see
Whose hand will be the very first
To rise and throw a stone at me!"

ареклися ви слухати слів
 Про Єговину ласку,
 То ж мов дітям безумним я вам
 Розповім одну казку.

Як зійшлися колись дерева
 На широких роздолі.
 'Оберімо собі короля
 По своїй вольній волі.

Щоб і захист нам з нього і честь,
 І надія й підмога,
 Щоб і пан наш він був, і слуга,
 І мета і дорога.'

І сказали одні: 'Вибирать –
 На одне всі ми звані.
 Най царює над нами повік
 Отой кедр на Ливані.'

І згодилися всі дерева,
 Стали кедрів благати:
 'Ти зійди з своїх гордих висот,
 Йди до нас царювати.'

І відмовив їм кедр і сказав:
 'Ви чого забажали?
 Щоб покинув я сам ради вас
 Свої гори і скали?

Щоб покинув я сам ради вас
 Блиски сонця й свободу,
 Бувши вольним, пустився служити
 Збиранині народу?

Since you reject Jehovah's grace
And since you permanently rail
Against His love, I have for you,
Who act like babes, a little tale.

Once, all the trees from near and far
Convened and said: 'We all are free,
So, let's elect ourselves a king,
And let it be the finest tree.

The one to honour and respect,
Whom we could follow and obey,
A ruler who would serve us well,
And be our hope, our aim, our way.'

Then someone said: 'Let's do it now!
We all agree in unison
That our next king forever be
The cedar-tree of Lebanon.'

The trees wholeheartedly agreed
And called upon the stately cedar:
'Please, do descend from your proud heights,
We all want you to be our leader.'

To this the cedar answered thus:
'What's that again that you desire?
You want that I, because of you,
Forsake the mountains I admire?

That I forsake because of you
My freedom and the dazzling sun?
And, being free, begin to serve
A motley crowd? It can't be done!

Ви корону мені принесли?
Що мені це за шана!
Я й без неї окраса землі
І корона Ливана.'

І вернулися всі дерева,
Стали пальму благати:
'Ти між нами ростеш, нам рідня,
Йди до нас царювати.'

І сказала їм пальма: 'Брати,
Що це вас закортіло?
Царювати й порядки робить,
Це моє хіба діло?

Щоб між вами порядки робить,
Чи ж я кинути в силі
Свої квіти пахучі та свій
Плід – солодкі дактилі?

Мало б сонце даремно мій сік
Вигрівати щоднини?
Мого плоду даремно шукать
Око звіря й людини?

Хай царює хто хоче у вас,
Я на троні не сяду,
Я волію всім давать свою тінь
І поживу й розраду.'

І погнулися всі дерева
Під думками важкими,
Що не хоче ні пальма, ні кедр
Царювати над ними.

'You've brought a royal crown for me?
I'd never ever put it on!
I grace the earth without your crown,
I am the crown of Lebanon!'

"Rebuked, the trees approached the palm
And started begging her: 'Oh, please,
Agree to rule us, you're our kin,
You grow and live among the trees.'

'My brethren', said she in reply,
'Where did you get, if I may ask,
That funny notion? Ruling you
And keeping order, is my task?

'To satisfy your ardent wish,
Which I must certainly refute,
Could I desert my pretty bloom
And dates, my most delicious fruit?

'How could I ever let the sun
Warm up my precious juice in vain?
How can I let both man and beast
Have no sweet dates in my domain?

'Let be your king whoever wants
This elevated occupation.
I'd rather offer shade and food
To those who need my consolation.'

"Rebuked again, the cheerless trees
Returned, their worried heads hung down,
For both the cedar and the palm
Would not accept the royal crown.

'Нумо рожу благать!' "Та вона
Всьому світові гожа,
Без корони – цариця рослин,
Преподобниця Божа."

'Нумо дуба благати!' "Та дуб,
Мов хазяїн багатий,
Своїм гіллям, корінням і пнем,
Жолудьми все зайнятий."

'Нум березу благать!' "Та вона,
Панна в білому шовку,
Розпуска свої коси буйні,
Тужно хилить головку.

"І сказав хтось неначе на жарт,
Оте слово діточе:
'Ще хіба би терна просить,
Може терен захоче.'

"І підхопили всі дерева
Це устами одними,
І взялися просити терна,
Щоб царем був над ними.

"Мовив терен; 'Це добре вам хтось
Підповів таку раду.
Я на вашім престолі якстій
Без вагання засяду.

'Я ні станом високий як кедр,
Ні як пальма вродливий,
І не буду як дуб самолюб,
Як береза тужливий.

"Some said: 'Let's beg the rose!'
"But she, the celebrated beauty,
Without the crown – the queen of plants,
Did not look for another duty."

"Some said: 'Let's beg the oak!' "But he,
Like all rich farmers, had his plan.
His acorns, trunk, and roots and boughs
Required care of that spry man.

"Some said: 'Let's beg the birch!' "But she,
Dressed in a whitish silken gown,
Bowed mournfully her lovely head
And lowered her long tresses down.

"And then some wit said jokingly,
Which seemed at first to be absurd:
'Perhaps, the blackthorn should be asked?
He might agree, let's hear his word.'

"Quite unexpectedly the trees
Had done a very funny thing.
They asked the blackthorn if he would
Agree to be their gracious king.

"The blackthorn said: 'I must admit
You've got somebody's good advice.
I'll occupy your throne at once
Without considering it twice.

"I'm not as handsome as the palm,
Nor have the pompous cedar's stature.
I'm not as selfish as the oak;
As to the birch – I cannot match her.

'Здобуватиму поле для вас,
Хоч самому не треба;
І стелитися буду внизу,
Ви ж буяйте до неба.

'Боронитиму вступу до вас,
Спижевими спичками,
І скрашатиму всі пустирі
Молочними квітками.

'І служитиму зайцю гніздом,
Пристановищем птаху,
Щоб росли ви все краще, а я
Буду гинуть на шляху.'

'I'll conquer all the fields for you,
I don't require them at all
For my own use; I'll hug the ground,
And you keep growing strong and tall.

'I will protect and guard you well,
– In my sharp needles is my might –
I'll beautify the wilderness
With blossoms that are milky-white.

'I'll give the bird a safe refuge,
And serve the rabbit as a nest,
I shall expire on the road
That you may grow with vigor blessed.'

глибокім мовчанню цю річ

Вухом ловлять гебреї.

"Це вам казка" промовив Мойсей,

"Ось вам виклад до неї:

"Дерева – це народи землі,
А король у їх колі –
Божий вибранець, син і слуга
Господевої волі.

"Як народи Єгова создав,
Мов літорослі в полю,
Заглядав всім у душу й читав
З неї кожного долю.

"Заглядав їм у душу, яка
Їх удача й причина,
І шукав, кого з них би собі
Обібрати за сина.

"І не взяв отих гордих, грімких,
Що б'ють в небо думками,
І підносять могутню п'яту
Над людськими карками.

"І не взяв багачів-дукачів,
Що всю землю пліндрують,
Людським золотом і потом собі
Домовини мурують.

"І не взяв красунів-джигунів,
Що на лірах брязкочуть,
І свій хист у мармурі, в піснях
Віковічнити хочуть.

VI

he Hebrews hung on Moses' lips
As if bewitched; nobody stirred.
"The tale is finished" Moses said,
"Let me explain it, word for word.

"The trees are peoples of the world,
The monarch in their midst, to wit,
The one who carries out God's will,
Is His dear son and favourite.

"When God created human tribes
And many other living things,
He looked into their souls and read
The future of His underlings.

"He looked into their souls to see
Their character and aptitudes,
He searched to find himself a son
Among those motley multitudes.

"He overlooked the haughty ones,
The selfish autocrats who hound
The weaker peoples, and whose heels
Press those poor victims to the ground.

"And He excluded wealthy ones
Who rob the earth, whose hearts are cold,
Who build themselves memorials
With other people's sweat and gold.

"Nor did He take the libertines
Who strum the lyre strings, and who
Immortalize their skills in art
And poetry with much ado.

"Згордував усю славу, весь блиск
І земне панування,
І всі пахощі штук, і усе
Книжкове мудрування.

"І як терен посеред дерев
Непоказний на вроду
І не має він слави собі
Ані з цвіту, ні з плоду –

"Так і вибраний Богом народ
Між народами вбогий;
Де пишнота і честь, там йому
Зависокі пороги.

"Між премудрими він не мудрець,
У війні не войовник,
У батьківщині своїй він гість
І всесвітній кочовник.

"Та поклав йому в душу свій скарб
Серцевідець Єгова,
Щоб він був, мов світло у тьмі,
Мов скарбник його слова,

"На безмежну мандрівку життя
Дав йому запомогу,
Заповіти й обіти свої,
Наче хліб на дорогу.

"Але заздрий Єгова, наш Бог,
І грізний і сердитий:
Те, що він полюбив, хай ніхто
Не посміє любити.

"He spurned the glory and the shine
Of earthly domination,
Denied the bookish sophistry
His high consideration.

"And like that blackthorn midst the trees,
Quite plain, without a recognition
For being famous on account
Of his appearance and fruition,

"So is God's chosen people – poor
Among the peoples; and they view
Pretensions with contempt, which are
To them repugnant and taboo.

"They're not at home among the wise,
They always shun the bloody wars.
In their own land they are just guests,
The nomads, not the warriors.

"But God has put into their soul
A treasure so that they could be
A beacon in the pitch-black dark,
A guardian of His decree.

For their long life migration, God
Donated some important aid:
His Ten Commandments and a vow,
As if some bread for their crusade.

"But He's a very jealous God,
Severe and dreadful, full of ire;
Oh, woe to him who'd try to love
Whate'er Jehovah should desire!

"Тож на вибранця свого надів
Плащ своєї любови
Недоступний, колючий, немов
Колючки ті тернові.

"І зробив його гострим, гризким,
Мов кропива-жеруха,
Аби міг лише сам він вдихать
Аромат його духа.

"І посольство йому дав страшне
Під сімома печатями,
Щоб в далеку будучину ніс,
Ненавиджений братами.

"Горе тому нездарі послу,
Що в ході задрімає,
Або Божу зневаживши річ,
Сам печать розламає!

"Вийме інший посольство страшне
Лінюхові з долоні,
Побіжить і осягне мету
І засяє в короні.

"Та щасливий посол, що свій лист
Донесе скоро й вірно,
Дасть вінець йому царський Господь
І прославить безмірно.

"О, Ізраїлю, ти той посол
І будучий цар світа!
Чом не тямиш посольства свого
І його заповіта?

"That's why He put upon His pet
A very special love-lined garb,
That makes him inaccessible
Like that low blackthorn's prickly barb.

"He made him stinging, burning, sharp,
The way that nettle is to touch
In order that just He could breathe
His spirit's scent He loves so much.

"He handed him some words sealed tight
For all the future generations.
It is his task to carry them
Despite the wrath of other nations.

"Oh, woe to that slack messenger
Who'd fall asleep for lack of zeal,
Or would abuse Jehovah's will
By shattering the sacred seal!

"In such a case somebody else
Will run the lazy slowpoke down,
Will grab from him the awesome words
And will receive the royal crown.

"The able one to carry out
His mission faithfully and fast,
Will get from God a royal wreath,
He'll shine in glory unsurpassed.

"Oh, Israel, that messenger
And ruler of the world to be
Is you! Why d'you forget your task
And His Commandments, His decree?

"Твоє царство не з цієї землі,
Не мирська твоя слава!
Але горе, як звабить тебе
Світова забава.

"Замість статися сіллю землі,
Станеш попелом підлим,
Замість всім з'єднать ласку – ти сам
Станеш ласки негідним.

"Замість світ слобонити від мук
І роздору і жаху, –
Будеш ти, мов розчавлений черв,
Що здихає на шляху."

"Your future realm is not mundane,
Your worldly fame is not the best!
And woe to you if you will make
The earthly joys your only quest.

"Then you'd become a worthless ash
Instead of life-supporting salt;
Instead of gaining grace for all,
You'd lose God's grace through your own fault.

"Instead of freeing humankind
From disarray's appalling load,
You'd be like some repulsive worm
That, stepped upon, croaks on the road."

з'їдливо сказав Авірон:

"Мосціпане Мойсею,
Страх закрів і напудив ти нас
Приповісткою цею!

"Між народами бути терном!
За цю ласку велику
Справді варто в Єгові твоїм
Признавати владику.

"І послом його бути – це честь!
І в нестане будуче
Запечатані письма носить –
Це манить нас найдужче.

"Це якраз доля того осла,
Що зав'язані міхи
З хлібом носить, голод терпить
Для чужої потіхи.

"Ще гебреї з ума не зійшли,
Долі ліпшої варті,
І осягнуть, як честь віддадуть
І Ваалу й Астарті.

"Хай Єгова собі там гримить
На скалистім Синаю –
Нам Ваал дасть багатство і власть
У великому краю.

"Хай Єгові колючі терни
Будуть любі та гожі,
Нас Астарті рука поведе
Поміж мірти і рожі.

VII

hen Aviron said bitingly:
"Your Highness Moses! You don't fail
To frighten and encourage us
With this most entertaining tale!

"To be a blackthorn! For this grace
We should of our own accord
Acknowledge your Jehovah now
As our accomodating Lord!

"To be his envoy is, no doubt,
A very honourable post.
To lug his sealed-up messages
Into the future, charms us most.

"Well, that's the fate of that dumb ass
Who carries bags filled up with corn
For someone else's good, while he
Himself is hungry and outworn.

"The Hebrews aren't so crazy yet,
They want to be well-off and hale
And they will prosper when they start
To worship Ashtoreth and Baal.

"Let your Jehovah rave and roar
In Sinai strewn with rocks and sand.
Baal will present us with great wealth
And power in a big, rich land.

"Let your Jehovah take delight
In prickly thorns, Your Highness Moses
Our Ashtoreth will lead us to
The myrtles and the gorgeous roses.

"Наш уділ Сенаар і Гарран,
А наш шлях до востоку,
А на захід у твій Канаан
Не поступимо й кроку.

"Все те ясне, не варто про це
І балакати далі.
Та от: що нам з тобою зробить
По вчорашній ухвалі?

"Бить камінням руїну стару?
Шкода заходу й труду.
Дечим може ще він послужить
Ізраїльському люду.

"Майстер він говорити казки,
Милян у пускать баньку,
Тож приставмо його до дітей
За громадську няньку."

Так сказав він, і регіт піднявсь,
А з тим реготом в парі
По народі йшов клекіт глухий,
Мов у градовій хмарі.

Та спокійно відмовив Мойсей:
"Так і будь, Авіроне!
Що повиснути має колись,
Те і в морі не втоне.

"Канаана тобі не видать
І не йти до востоку;
З цього місця ні вперед, ні взад
Ти не зробиш ні кроку."

"We'll not go west to Canaan,
Instead, we'll move toward the east,
Our goal is Sennar and Harran,
We'll set out soon, both man and beast.

All this is clear, no use to talk
About the matters we will solve,
But what's important: what to do
Regarding yesterday's resolve?

"Should we stone him, this anile wreck?
No use to waste our strength and rage.
It seems he's able yet to serve
The Israel in his old age.

"He has a knack for telling tales,
For blowing bubbles with much flair.
Let's make him tend all village babes,
Let him display his talents there."

At first, those disrespectful words
Amused the unsuspecting crowd,
But then a noise began to rise
Like in a growling, stormy cloud.

Then Moses answered quietly:
"And so it be, oh, Aviron!
He'll never meet his death at sea,
Who will be hanged sometimes thereon.

"You'll never enter Canaan,
In spite of your outrageous plot.
You won't move either back or forth,
You'll never leave this very spot."

І мертвецька тиша залягла
На устах всього люда,
І жахнувсь Авірон і поблід,
Сподіваючись чуда;

Але чуда нема! Авірон
В сміх! А з сміхом тим в парі
По народі йшов клекіт глухий,
Як у градовій хмарі.

The crowd fell silent. No one stirred...
The rebel, paralyzed with dread,
Feared that a miracle would hap
And he would instantly drop dead.

But nothing happened! Aviron
Began to laugh, while in the crowd
The rumbling sound grew louder yet,
As if inside a stormy cloud.

піднявся завзятий Датан:

"Дарма грозиш, пророчиш!
Ось як я тобі правду скажу,
Може й слухать не схочеш.

"Признавайсь: не на теє ти вчивсь
У єгипетській школі,
Щоб, доріши, кайдани кувать
Нашій честі і волі?

"Признавайсь: не на те ти ходив
У єгипетську раду,
Щоб з мудрцями й жерцями кувать
На ізраїля зраду?

"Признавайся: було там у них
Віщування старинне,
Що від дуба й дванадцяти гіль
Власть Єгипта загине?

"Знали всі, фараон і жерці,
Що той дуб і ті гіллі
Це ізраїля дванадцять колін
Розбуялих на Нілі.

"І жахались, що мимо всіх праць
І знущань і катовань
Той ізраїль росте та росте,
Як та Нілева повинь.

"Знали всі: як в гебрейській сім'ї
Родить первенця мати,
То в єгипетській мусить в той день
Первородне вмирати.

VIII

he spunky Datan rose and yelled:
"Your threats don't make us shake with fear!
Now I'm about to tell the truth
You, certainly, would hate to hear!

"Confess it now: Was not the aim
Of your Egyptian education
To learn how to enslave the pride
And liberty of our nation?

Were you not participating
In some Egyptian council session,
Where you and priests prepared a plot
Against us in a clever fashion?

"Confess it now: Don't they have there
A prophesy, an ancient one, –
About an oak and its twelve boughs
By whom they would be overrun?

"The Pharo and the priests knew well
– And didn't forget it for a while –
That those twelve boughs were our tribes
Who grew and prospered on the Nile.

"And they were frightened, for in spite
Of persecutions, tears, and blood,
That Israel was growing strong
Just like the Nile's yearly flood.

"All knew that when a Hebrew lad
Was born, this fact would signify
That some firstborn Egyptian boy
That very moment had to die.

"Та не знав ніхто ради на це,
Не придумав підмоги,
Тільки ти, перекинчик, упав
Фараону під ноги.

"І сказав: 'Ти дозволь мені їх
Повести у пустиню,
Я знесилю і висушу їх
І покірними вчиню.'

"І додержав ти слова, повів
Нас, мов глупу отару,
Фараону на втіху в піски,
Нам на горе і кару.

"Скільки люда в пустині лягло!
Ті піски і ті скали
Сотням тисяч ізрайля синів
Домовиною стали!

"А тепер, коли з наших ватаг
Тільки жмілька лишилась,
І ізрайля сила грізна
По пісках розгубилась,

"Коли дух наш хоробрий упав,
Мов нелітня дитина,
І завзяття пом'якло в душі,
Наче мокрая глина,

"Ти ведеш нас у цей Канаан,
Мов до вовчої ями.
Адже зверхником тут фараон
Над усіми князями!

"But no one knew what should be done
About the situation
Until you kissed the Pharo's feet
In abject degradation

"And said: 'I have a first-rate plan.
With your consent that's what I'll do:
I will exhaust them in the sands
And make obedient to you.'

"You've kept your word and led us out
Into the desert. And we went
Like some dumb herd, to his delight,
For us distress and punishment.

"So many people died right here!
These shifting sands, these cliffs and caves
Became to countless Hebrew sons,
Betrayed by you, their desert graves.

"Now, when from all our dauntless bands
A paltry handful has been left,
And when the sons of Israel
Of all their power are bereft,

"And when our manful spirit fell
Just like a baby, so to say,
And when our hearts became so soft,
Or even softer than wet clay,

"You're leading us to Canaan
As if into some wild beast's lair!
You know full well the Pharo is
A cruel master over there!

"Це ж безумство тиснутися нам
Самохітно до пастки!
Чи нам тут воювать єгиптян,
Чи просити їх ласки?"

"О Датане", промовив Мойсей,
"Не журися, мій сину!
Канаана тобі не видать,
Не гнуть гордую спину.

"Ще одно повідаю тобі,
Небораче Датане:
При смерті тобі й п'яді землі
Під ногами не стане."

"Гей, гебреї!" Датан закричав,
"Ви ж клялися Ваалу!
Чи ж забули так скоро свою
Учорашню ухвалу?"

"За каміння! Він кпить собі з нас,
Так як кпив разів много.
Хай загине він краще один,
Як ми всі через нього!"

"Хай загине!" кругом загуло,
"І ось тут йому й амінь!"
Тільки диво – ні одна рука
Не сягнула по камінь.

І Датан зміркувався якстій:
"Забирайся в тій хвилі!
Щоб ми кров'ю твоєю під ніч
Своїх рук не сквернили!"

"It's nothing but stupidity
To rush into that trap! What now?
Are we to fight them here, or beg
For mercy, whimper and kowtow?"

"Oh, Datan, Datan", Moses said,
"Don't let that worry you, young man,
No need to bend your haughty spine,
Because you won't see Canaan.

"I'll tell you now another thing,
Oh, you poor boy filled with conceit:
At death you'll have no crumb of earth
On which to rest your dangling feet."

"Hey, Hebrews!", Datan yelled, outraged,
"You swore to Baal just yesterday!
Have you forgotten it so soon?
Fulfill your pledge without delay!

"To stones! He's making fun of us!
And he has done it oft before!
It's better that he die alone
Than all of us! It's either or!"

The angry mob roared: "Death to him!
Let's kill this good-for-nothing drone!"
But not a single hand reached out,
And no one moved to throw a stone...

And Datan grasped its meaning fast:
"Get out of here right now, outright,
Lest we are forced to blood our hands
Before the onset of the night!"

І юрба мов шалена ревла:
"Забирайся ще нині!"
І лунав її рев, мов крутіж –
Гураган по долині.

Like lunatics, the people roared:
"Get out! Get out, or you'll be slain!"
That roar was sounding in the dale
As if it were a hurricane...

Але ось підняв голос Мойсей
У розпалі гнівному,
Покотились слова по степу,
Наче рокоти грому.

"Горе вам, нетямущі раби
На гордині котурні!
Бо ведуть вас неначе сліпих,
Ошуканці і дурні.

"Горе вам, бунтівничі уми!
Від Єгипту почавши,
Проти власного свого добра
Ви бунтуєтесь завше.

"Горе вам, непокірні, палкі,
Загорілі й уперті!
Тим упором, мов клином, самі
У нутрі ви роздерті.

"Як кропива, ви руку жжете,
Що, мов цвіт, вас плекає;
Як бугай, бодете пастуха,
Що вам паші шукає.

"Горе вам, що зробив вас Господь
Всього людства багаттям,
Бо найвищий цей дар буде ще
Вам найтяжчим прокляттям!

"Бо коли вас осяє Господь
Ласки свої промінням,
Ви послів і пророків його
Поб'єте все камінням.

IX

And Moses, all possessed by rage
He could not harness or conceal,
Turned on the mob his lordly voice
That sounded like a thunder peal.

"Woe unto you, you witless slaves!
You muddleheaded tragic tools
Who're led like some dimsighted duds
By cheaters, crooks and downright fools!

"Woe unto you, unruly minds!
Since your Edgyptian last migration
You've kept rebelling all the time
Against your good and liberation!

"Woe unto you, hot-blooded ones!
Your stubbornness and empty pride
Tear you asunder like a wedge;
These evil traits hurt you inside!

"And like that nettle plant you sting
The hand that cares for you in need.
And like that steer you gore the man
Who tries to find for you some feed.

"Woe unto you whom God has made
A mankind's torch, which you reverse,
Because that precious gift will be
For you the most horrendous curse!

"Because when God gives you a chance
To bask in His exclusive grace,
You stone His messengers to death,
Oh, you perverse, ungrateful race!

"Кожну ж крапельку крові тих слуг
І чад своїх найкращих
Буде мстити Єгова на вас
І на правнуках ваших.

"Буде бити і мучити вас,
Аж заплачете з болю
І присягнете в гору чинить
Його праведну волю.

"Та, як кара жорстока мине,
Знову карк ваш затвердне,
Черга злочинів, кар і жалю
Знов свій закрут оберне.

"Горе вам, бо століття цілі
Житимете в тій школі,
Поки навчитесь плавно читать
Книгу Божої волі!

"Бачу образ ваш: в лісі пастух
З бука чиру надерши,
У воді мочить, сушить, потім
Б'є й толочить найперше,

"Поки губка та зм'якне, як пух,
І візьметься в ній сила
З-під удару підхопити вмить
Яру іскру з кресила.

"Ти, Ізраїлю, чир той! Тебе
Так товктиме Єгова,
Поки зм'якнеш на губку й спіймеш
Іскру Божого слова.

"Remember, every drop of blood
Of his best children, I foretell,
Jehovah will revenge on you
And your posterity as well.

He'll beat and torture all of you!
And you will cry for pain until
You'll swear in your relentless woe
To execute His godly will.

"And when the punishment should stop
And your hardheadedness comes back,
Another cycle of the same
Will follow that unhappy track.

'Woe unto you! For centuries
You'll stay in that hard school to learn
To read Jehovah's book of will
Because you are His prime concern!

"I see your picture: In the woods
A cowherd takes some beech-tree rind;
He soaks it first, then dries, and then
Begins to pound it and to grind.

"He does it patiently until
That much belaboured beech-tree bark
Becomes as fluffy as a down
And dry enough to catch a spark.

"Oh, Israel, it's you that rind
That God will pound until you're stirred
And soft enough to catch the spark
Of our gracious Jahve's word.

"Ти підеш до своєї мети,
Як бидля в плуг нераде...
Горе тим, що Єгови кулак
На карки їх упаде!

"Ти далеко в минуле глядиш
І в будучі дороги,
Та на близькі терни та пеньки
Все збиватимеш ноги.

"Наче кінь той здичілий летиш
У безодню з розгону
І колись за ярмо ще свою
Проміняєш корону.

"Стережись, щоб обітниць своїх
Не відкликав Єгова,
Щоб за впертість на тобі одним
Не зламав свого слова.

"І щоб Він не покинув тебе
Всім народам для страху,
Як розтоптану красу змію,
Що здихає на шляху!"

Похилившись, слухали всі
Мовчазливі, понурі,
Лиш у грудях сопло щось глухе,
Наче подихи бурі.

"You'll go aversely to your goal,
Just like that ox who would resist
To pull a plough. But woe to them
On whose necks falls Jehovah's fist!

"You look into the distant past,
You always scan the future roads
And hurt your feet on nearby thorns!
That's what your tragic future bodes.

You race into a precipice
Like some enraged, hysteric steed.
One day you'll trade your shiny crown
For slavery! A deadly deed!

"Watch out lest God withdraw at once
His promises, lest He allege
To nullify because of your
Great stubbornness His gracious pledge.

"Lest He forsake you right away,
– A terrifying episode
For all to watch you as you croak
Like some crushed viper on the road!"

Bent down, they listened silently,
Grim-faced, down in the mouth and pale,
While in their breasts some muffled sounds
Resembled gaspings of a gale.

обігало вже сонце до гір
Величезне, червоне
І було мов герой і пливак,
Що знесилений тоне.

По безхмарому небі плила
Мелянхолія тьмяна,
І тремтіло шакалів виття,
Мов болючая рана.

Затремтіло щось людське, м'яке
В старім серці пророка,
І понизила лет свій на мить
Його думка висока.

Чи ж все бути йому кар вістуном
І погрозою в людях?
І мов хворе, голодне дитя,
Щось захлипало в грудях.

"О, Ізраїлю, якби ти знав
Чого в серці тім повно!
Якби знав як люблю я тебе,
Як люблю невимовно!

"Ти мій рід, ти дитина моя,
Ти вся честь моя і слава,
В тобі дух мій, будуче моє,
І краса, і держава.

"Я ж весь вік свій, весь труд тобі дав
У незломнім завзяттю –
Підеш ти у мандрівку століть
З мого духа печаттю.

he sun was sinking to the hills.
The huge, red ball on its way down
Was like a swimmer, brave, but weak,
Who, losing strength, was doomed to drown.

Across the cloudless sky there flowed
A heavy melancholy mood,
And down below, the jackals' howl
Was trembling in the solitude.

Then something soft began to stir
Inside Old Prophet's heart, and lo!
His lofty thoughts came tumbling down
And he felt black despair and throe.

Why should he always utter threats
Of punishment on God's behest?
And something like a hungry child
Began to cry inside his breast.

"Oh, Israel, if you but knew
What fills my heart, if you could guess!
My love for you, oh, Israel,
No human language can express!

"You are my kin, my dearest child,
You are my honour, glory, fate,
My spirit and my future are in you
So are the beauty and the state.

"I gave you all my life and toil
With adamant determination.
You'll march for countless centuries
And feel my spirit's inspiration.

"Але ні, не самого себе
Я у тобі кохаю:
Все найкраще, найвище, що знав,
Я у тебе вкладаю.

"О, Ізраїлю, не тям ти того
Богохульного слова.
Я люблю тебе дужче, повніш,
'Ніж сам Бог наш Єгова.

"Міліони у нього дітей,
Всіх він гріє і росить,
А у мене ти сам лиш один,
І тебе мені досить.

"І коли з міліонів тебе
Вибрав він собі в слуги,
Я без вибору став твій слуга,
Лиш з любови і туги.

"І коли він для себе бере
Твою силу робочу,
Я, Ізраїлю, від тебе собі
Нічогісько не хочу.

"І коли він жадає кадил
І похвали й пошани,
Я від тебе невдячність прийму,
І наруги і рани.

"Бо люблю я тебе не лише
За твою добру вдачу,
Люблю мимо всіх твоїх хиб,
Над якими я плачу.

"It would be wrong to say that I
Just love in you my own reflection:
To give you all the best I know
Has always been my predilection.

"Oh, Israel, please, do forget
My words so blasphemous and odd,
Because I love you much, much more
Than does our gracious, loving God.

"He cares for millions of wards,
Providing them with warmth and dew,
But I have only you alone,
And I want no one else, but you.

"And when from all those millions
He made but you His servitor,
I chose to be your menial
Because I love you evermore.

"When He insists that you should work
For Him with all your strength and skill,
I don't want anything from you
For my own need, and never will.

"When He demands from you incense
And constant homage and acclaim,
I will accept ungratefulness
And many an abusive name.

"Because I love you ardently
For all your virtues, pure and high;
I love you all despite your faults,
And even though they make me cry.

"Мимо впертости, що в тебе є,
Мимо гордощів духа,
Що, зійшовши на глупий свій шлях,
Навіть Бога не слуха.

"Хоч у тебе брехливий язик,
І широке сумління,
Що держиться земного добра,
Мов ціпкеє коріння.

"Хоч безсоромні дочки твої
І палке їх кохання,
Я люблю мову, звичаї твої
І твій сміх і дихання.

"О, Ізраїлю, чадо моє!
Жалься Богу Шаддаю!
Як люблю я безмірно тебе,
А проте покидаю.

"Бо вже близька година моя,
Та остання, незнана,
А я мушу, я мушу дійти
До межі Канаана.

"Так бажалось там з вами входить
Серед трубного гromу!
Та смирив мене Бог, і ввійти
Доведеться самому.

"Та хоч би край Йордана мені
Зараз трупом упасти,
Щоб в обіцянім краю лише
Старі кості покласти.

"Despite that stubbornness of yours,
Your haughty spirit so untoward
That, having blundered off the road,
Now even disobeys the Lord.

"Despite your tendency to lie,
Your consciousness, broad and unsound,
That holds unto the earthly goods
Like some tough roots deep in the ground.

"Despite your maidens' lack of shame,
Their love and ardent passions,
I love your customs, and your tongue,
Your laughter and expressions.

"Oh, Israel, my dearest child!
Lament in front of God, Shaddai!
Although I love you very much,
I have to leave you now for I

"Can see my hour nearing fast,
My life's last chapter just began,
And I must yet, I have to reach
The boundary of Canaan.

"I craved to enter it with you
While trumpets roar and footsteps groan,
But God has humbled me and I
Shall have to enter it alone.

"Should I, however, fall and die
Upon the Jordan's lovely strand,
My tired bones will rest in peace
In our beloved Promised Land.

"Там я буду лежать і до гір
Цих моавських глядіти,
Аж за мною прийдете ви всі,
Як за мамою діти.

"І пошлю свою тугу до вас,
Хай за поли вас миче,
Як той пес, що на лови у степ
Пана свого кличе.

"І я знаю: ви рушите всі,
Наче повінь весною,
Та у славнім поході своїм
Не питайте за мною.

"Хай наперед іде ваш похід,
Наче бистрії ріки!
О, Ізраїлю, чадо моє,
Будь здоровий навіки!"

"I'll lie right there and I will watch
These Moab hills until you come
To visit my secluded grave
Like children following their mum.

"I'll send my longing after you
To tug your coat-tails till you yield
Exactly like that hound that calls
His master to the hunting field.

"I know for sure: You'll start and move
Like that descending flood in spring.
Don't ask for me on your famed march,
Because it'll be a futile thing.

"So, may your march advance and flow
Like rivers dashing on and on.
Oh, Israel, my dearest child,
Goodbye! Farewell! I must begone."

як з табору вийшов у степ,
То ще гори горіли,
І манив пурпуровий їх шлях
До далекої ціли.

А ярами вже пільма лягла
І котилася в доли;
В серці вигнанця плакало щось:
"Вже не вернусь ніколи!"

Ось гебрейська біжить дітвора,
Що по полю гуляла,
Окружила Мойсея, за плащ
І за руку чіпляла.

"Ах, дідусь! Ти куди йдеш під ніч?
Будь, дідусеньку, з нами!
Глянь, який збудували ми мур,
Які башти і брами!"

"Гарно, діти, будуйте свій мур,
Та не час мені ждати;
Пограничний мур смерти й життя
Я іду оглядати."

"Ой, дідусю, поглянь, у яру
Скорпіона ми вбили!
А в тернині аж троє малих
Зайченяток зловили."

"Добре, дітки, вбивайте усіх
Скорпіонів ви сміло!
Хоч не праведне, але проте
Пожиточне це діло.

XI

When Moses left the frenzied camp,
The distant hills were yet aglow.
Their purple shine enticed and showed
In what direction he should go.

The deep ravines were filled with fog
That rolled and spread toward the plain;
In Moses' heart some voice cried out:
"I'll never come back here again!"

Some children met him on the steppe
And, unaware of his distress,
Surrounded him and joyfully
Caressed his hand and touched his dress.

"Hi, Grandpa! Where do you go now?
Stay here with us, it's getting late.
Come, have a look at what we've built:
A wall with turrets and a gate."

"It's fine, my children, build your wall,
I can't stay here and waste my breath;
I am in haste, I must inspect
The wall dividing life and death."

"Oh, Grandpa, look, in that ravine
We've killed a scorpion today.
And in a blackthorn bush we caught
Three baby rabbits, just for play."

"You should, my children, hunt and kill
Those deadly scorpions on sight.
But, truly, useful as it is,
That slaughter is, I think, not right."

"А не праведне, бо й скорпіон
Жить у світі бажає;
А чи ж винен він тому, що їдь
У хвості своїм має?

"Але зайчиків ви віднесіть
Там назад, де спіймали.
Аджеж мама їх плаче! Про це
Ви хіба не гадали?

"Милосердними треба вам бути
Задля всього живого!
Бо життя – це клейнод, хіба ж є
Що дорожче над нього?"

"Зачекай ще, дідусю, не йди!
Сядь у нашій громаді,
Оповіж нам пригоди свої,
Ми так слухати раді!

"Оповіж, як ти був молодим,
Скільки бачив ти дива,
Як стада свого тестя ти пас
На верхів'ях Хорива.

"Як ти корч той терновий узрів,
Що горить, не згоряє,
І як голос почув ти з корча,
Що аж жах пробирає."

"Не пора мені, діти, про це
Говорити широко.
Бачте: ніч вже тумани несе,
Гасне деннеє око.

"It's wrong to kill a scorpion;
He wants to live unharmed and hale;
Is it his guilt, or fault, that he
Has venom in his stingy tail?

"And what regards these little ones,
Do take them back where they were caught;
Their mother must be shedding tears!
Have you, boys, given it a thought?

"Be merciful to living things
Inhabiting Jehovah's earth,
For life is such a priceless gift!
What else is more, or as much worth?"

"Don't go yet, Grandpa. Wait a bit!
Sit down with us. Don't leave, please, stay!
Tell us about your great exploits,
We'd like to hear what you will say.

"Tell us about your younger days,
About the things you heard and saw
While tending on the Horeb crest
Sheep of your faither-in-law.

"Tell us about the wondrous bush
That was engulfed in raging fire;
And how a voice came out of it!
It must have been a terrifier."

"No, children, this is not the time
To talk about it in detail.
As you can see, the fog descends,
The daily light begins to fail.

"Та прийде колись час і для вас
В життєвому пориві,
Появиться вам куш вогняний,
Як мені на Хориві.

"Стане свято в вас, мов у храму,
В той момент незабутній,
І озветься до вас із вогню
Отой голос могутній:

*'Здійми обув буденних турбот,
Прийди сюди сміло,
Бо я хочу послати тебе
На велике діло.'*

"Не гасіте ж святого вогню,
Щоб, як поклик настане,
Ви могли щиро і сердно сказати:
'Я готовий, о, Пане!' "

Довго ще міркували дітки
Над пророцькою річчю,
Коли сам він нечутно пішов
Ночі й пільмі на стрічу.

Довго висів і смуток і жаль
Над мовчазними дітьми,
Поки темний його силует
Щез зовсім серед пільми.

"But rest assured, the time will come
For all of you when you, my dear,
Will see, exactly as I did,
An awesome burning bush appear.

"For you it'll be a holy day,
A solemn one, when from the flame
A mighty, booming voice will call
Revealing thus your lifelong aim:

*'Forget your daily drudgeries,
Come forward to me fearlessly.
I want to send you to perform
A very crucial work for me!'*

"Do not put out the holy flame!
Because whenever the call comes through,
You could straightforwardly reply:
'I'm ready,' Lord, to follow you.' "

The children tried to understand
The Prophet's puzzling words, as he
Went slowly, silently away
To meet the night, his destiny.

Perplexed and overcome by grief,
They stood there in the waning light
Until his ghost-like silhouette
Was swallowed by the creeping night.

Обгорнула мене самота,
Як те море безкрає,
І мій дух, мов вітрило, її
Подих в себе вбирає.

"О, давно я знайомий, давно
З опікункою тою!
Увесь вік, чи в степах, чи з людьми
Я ходив самотою.

"Мов планета блудна, я лечу
В таємничу безодню,
І один чую дотик іще –
Дивну руку Господню.

"Тихо скрізь і замовкли уста,
Запечатано слово,
Тільки ти на дні серця мого
Промовляєш, Єгово.

"Лиш тебе моє серце шука
У тужливім пориві!
Обізвався до мене ще раз,
Як колись на Хориві!

"Ось я шлях довершив, що тоді
Ти вказав мені, батьку,
І знов сам перед тебе стаю,
Як був сам на початку.

"Сорок літ я трудився, навчав,
Весь заглиблений в тобі,
Щоб з рабів тих зробити народ
По твоїй уподобі.

XII

I am submerged in loneliness,
As if it were a boundless sea.
My spirit, like a wind-blown sail,
Absorbs its breath that tortures me.

"For such a long, long time I've known
This ever-present patroness!
Throughout my life, no matter where,
I've always walked in loneliness.

"Like some erratic orb I plunge
Into a puzzling dark void, and
The only thing that touches me
Is but Jehovah's wondrous hand.

"It's quiet here, the word is sealed,
My lips are mute, they do not part,
And only you, Jehovah, speak
Right at the bottom of my heart.

"My heart is seeking only you
With its nostalgic, mournful beat!
Please, speak to me once more, as you
Did on the Horeb, I entreat.

"I've finished travelling the road
That you, oh, Father, showed me then,
And now as then I'm facing you
So very much alone again.

"For forty busy years I've toiled
And taught them, all absorbed in you.
I tried to change those wretched slaves
According to your wish and view.

"Сорок літ, мов коваль, я клепав
Їх серця і сумління,
І до того дійшов, що уйшов
Від їх кпин і каміння.

"Саме в пору, як нам би в землі
Обітованій стати!
О, Всезнавче, чи знав ти вперед
Про такі результати?

"І ворушиться в серці грижа:
Може я тому винен?
Може я заповіти твої
Не сповняв, як повинен?

"О, Єгово, я слізно моливсь,
Я слабий, я немова!
Кому іншому дай цей страшний
Маєстат свого слова!

"І ось сумнів у душу мені
Тисне жало студене...
О, Всесильний, озвися, чи ти
Задоволений з мене?"

Так, ідучи, молився Мойсей
У сердечному горі,
Та мовчала пустиня німа,
Тихо моргали зорі.

"And like a smith, I beat their hearts
And conscience for those forty years.
And what I have achieved is this;
I've just escaped their stones and jeers.

"It happened when to seize our land
We had, it seemed, a golden chance.
Have you, Omniscient, known about
That tragic outcome in advance?

A grief is stirring in my heart:
Perhaps it's my own foolish flaw?
Perhaps I spurned your Testaments
And broke your just and holy law?

"Oh, God, I beg you tearfully:
Since my results are so absurd,
Please, give to someone else this task,
The majesty of your grave word!

"Now doubt is ravaging my soul,
I feel its cold sting right inside.
Oh, God, Omnipotent, do say:
Are you with me still satisfied?"

Thus Moses prayed and slowly walked,
Downcast and utterly distressed.
The wilderness was mute and still,
The stars were twinkling in the west.

XIII

ж почувся притишений сміх
Край саміського боку,
Наче хтось біля нього ішов,
Хоч не чуть було кроку.

І почулися тихі слова,
Мов сичання гадюки:
"Цвіт безтямности плодить усе
Колючки лиш і муки.

"А як вийде самому той плід
Донести не спромога,
То найкраще увесь свій тягар
Положити на Бога."

Мойсей:
"Хтось говорить! Чи в моїм нутрі
Власне горе шалене?
Чи отут може демон який
Насміхається з мене?"

Голос;
"Аж тепер усумнився в своє
Реформаторське діло?
Сорок літ ти був певний і вів
Хоч насліпо, та сміло!"

Мойсей:
"Хтось говорить! Чом чоло моє
Покривається потом?
Страшно? Ні! Та по серці це йде,
Мов розпаленим дротом."

XIII

hen Moses heard a muffled smirk,
Which sounded clearly at his side.
It seemed that someone walked along,
Although one heard no person stride.

Thereafter, silent words were heard
Resembling hissing of a snake:
"The blossom of stupidity brings forth
But stinging barbs and lots of ache.

"And when one comes to realize
That with this fruit it's hard to plod,
The next best thing to do would be
To put that heavy load on God."

Moses:

"I hear a voice! Is it perhaps
My own distress in my inside?
Or, maybe, here some demon laughs
And tries to take me for a ride?"

Voice:

"It's only now you don't believe
In your reformatory deed?
But you've led blindly, though with pluck,
So sure that only you could lead!"

Moses:

"Indeed, somebody's talking here!
Why does my forehead now perspire?
Afraid? Oh, no! But those words burn
As if they were a gleaming wire!"

Голос:

"У гордині безмежній свій люд
Ти зіпхнув з його шляху,
Щоб зробити яким сам його хтів –
Чи не пізно для страху?"

Мойсей:

"Хто ти, дивний? Не бачу тебе,
Та від себе не струшу!
Тільки чую, як зір твій мені
Все вгризається в душу."

Голос:

"Чи так важно, хто я? Хто зумів
Наказать колись морю,
Тому важно не хто, але що,
І чи правду говорю!"

Мойсей:

"Ні, неправда, що з гордощів я
Розпочав своє діло,
Тільки, бачачи люд у ярмі,
Моє серце боліло."

Голос:

"Бо ти чув себе братом рабів,
І це стидом палило,
І захтів їх зробити таким,
Щоб тобі було мило."

Мойсей:

"Так, з низин тих мрячних і лячних
Я хотів їх піднести

Voice:

"And being rudely arrogant,
You pushed your people off their path,
In order to reshape their souls,
And now you fear Jehovah's wrath?"

Moses:

"Who are you, Strange One? You're unseen,
That's why I can't get rid of you!
I only feel that your weird sight
Is puncturing my soul right through."

Voice:

"Is it important who I am?
To one who made the sea recede,
The point should be not who, but what,
And if it's true, or not. Agreed?"

Moses:

"It's simply not the truth that I
Began my work because of pride!
I saw my people kept enslaved,
And was aggrieved and horrified!"

Voice:

"You felt related to those slaves,
Which made you shamefaced and disgraced.
That's why you tried to change them so
That you'd feel good and not debased."

Moses:

"It's true, I craved to lift them up
From those horrendous, darkish vales,

Там, де сам став, до світлих висот
І свободи і чести."

Голос:

"Та творця, що послав їх там вниз,
Ти не радивсь в ту пору;
Аж тепер, як упав ти, його
Кличеш в своєму горю."

Мойсей:

"Ні, на це ж мене пхнуло його
Всемогуче веління,
В темну душу хоривський вогонь
Надихнув просвітління."

Голос:

"Гей, а може хоривський вогонь
Не горів на Хориві,
Лиш у серці завзятім твоїм,
У шаленім пориві?

"Може голос, що вивів тебе
На похід той нещасний,
Був не з жадних горючих купин,
А твій внутрішній, власний?

"Адже пристрасть засліплює зір,
А бажання – це ж чари,
Плодить оку і світ і богів,
Як пустиннії мари.

"Те бажання, що, наче шакаль,
У душі твоїй вило,

I wanted them to be with me
Where freedom is and light prevails."

Voice:

"But you refused to ask God then,
– Him who consigned and sent them there, –
To give you some advice, and now
You call to Him in dark despair."

Moses:

"Oh, no! I was compelled to do my task
By His omnipotent command.
The Horeb flame infused a hunch
Into my soul, a knowledge, and..."

Voice:

"Shut up! Perhaps that Horeb fire
Did not burn on the Horeb slope,
But was in your persistent heart,
A frenzied flash, a senseless hope?

"Perhaps that voice that ordered you
To undertake this expedition,
Did not come out of any bush,
But was your innermost ambition?

"It's true that passion makes one blind,
And craving is a sly magician
That fools the eye and can create
A god, a world, an apparition.

"This yearning howling in your soul
Like some wild beast was very real;

Лиш воно тебе їх ватажком
І пророком зробило."

Мойсей:
"Ах, від слів тих я чую себе
Сто раз більш в самотині!
Хто ти, вороже?"

Голос:
"Я Азазель.
Темний демон пустині."

It made of you a chieftain and
A prophet with a great appeal."

Moses:

"Ah, who are you, my foe, who makes
Much more intense my loneliness?"

Voice:

"My name is Azazel, I am
The demon of the wilderness!"

уло темно. Лиш зорі яркі
Миготіли з простору.
Простував при їх блиску Мойсей
Усе вгору та вгору.

Без стежок. Серед пільми вели
Його дивнії звуки:
То квиління гієни в яру,
То знов шелест гадюки.

Він ішов, не ставав, мов герой
До останнього бою,
Та у серці важка боротьба
Ішла з самим собою.

"Те бажання – кричало там щось
Виплід сорому й болю –
Це був кущ вогняний, що велів
Вирвать люд мій на волю?

"Те бажання – це був той вогонь,
І була тота сила,
Що для мене Єгови наказ
І Єгову створила?

"Те бажання братам допомогти
І їх сльози обтерти –
Це той гріх, що за нього я варт
І прогнання і смерті?

"Ні, не те! Бережись і не крив
Сам душею своєю?
Це бажання святе! Та чи гріх
Не підповз там змією?

XIV

It was pitch-dark. The distant stars
Were twinkling in the boundless space,
And Moses, guided by their shine,
Moved on uphill, pace after pace.

He walked across the pathless ground,
Led by the sounds that made him shake:
Hyenas howling in the gorge
And then the rustling of a snake.

Just like a warrior who rushed
Into his very last campaign,
He strode and fought with his own self,
A fight that rent his heart with pain.

"That wish" - some voice was crying there –
– The child of your distress and shame –
Was it that bush that ordered you
To free your people in God's name?

"That wish – was it indeed that flame
With such arcane, stupendous might
That it created God for me
And His severe command outright?

"That wish to help my brethren-dear,
To wipe away their bitter tears,
Is that the sin for which I now
Deserve exile, death, and jeers?

"No, not at all! Be on your guard,
Don't waver even for a while!
That wish is sacred! Well, and what
If sin crept in like some reptile?

"Чи не був же ти їх ватажком,
Паном душ їх і тіла?
І чи власть ті бажання святі
В твоїм серці не з'їла?

"Чи новим фараоном для них
І ще тяжчим не був ти?
Бо в їх душу контролем своїм
В їх сумління сягнув ти.

"Небезпечно ставати в супір
Діл природних бігові;
Легко власний свій забаг подать
За веління Єгови.

"Що, як ти сорок літ оцих був
Шалом божеським хорий,
Замість божого їм накидав
Власний плян тіснозорий?

"Аджеж може в Єгипті вони,
Множачись серед муки
Могли вирости в силу й забрать
Увесь край в свої руки.

"Відірвавши від ґрунту їх там
І завівши в пустиню,
Чи подумав ти: може оцим
Злочин лютий я чиню?

"Що значить безґрунтовній юрбі
Обіцяти свободу?
Чи не те ж, що з землі вирвать дуб
І пустити на воду?

"Weren't you their self-appointed chief,
Their cruel master from the start?
Has not that power dashed your dreams
And killed those wishes in your heart?

Weren't you for them a new bad Pharo,
And even worse with your control?
Because controlling them you reached
Into their conscience and their soul!

"It's dangerous to contradict
The normal course of Nature's deeds.
It's easy to mistake God's bid
For one's own cravings, whims, and needs.

"And what if you have always had
Some quasi sacrosanct design,
And rammed like crazy down their throats
Not God's far-reaching plan, but thine?

"One can with certainty assume
That while in Egypt, our bands
Could have grown numerous and strong
To take the land in their own hands.

"Uprooting them, as you have done,
Have you not thought and asked sometime:
Have I not done a cruel thing?
Am I not guilty of a crime?

"Is promising them liberty
– To those who have no land or thrift
Not like uprooting some big oak
And letting it float down adrift?

"Чи не правду говорить Датан:
'Старі гнізда лишили,
А новії здобути нема
Ні охоти, ні сили?'

"О, Єгово, озвися, скажи:
Я чинив твою волю,
Чи був іграшка власних скорбот
І засліплення й болю?

"О, Єгово, озвися! Чи й ти
Здобуваєш дар мови
Лиш у пристрасті нашій, у снах,
У розбурханій крові?"

Та Єгова мовчав, лише чуть
Лиховіснії звуки:
То квиління гієни в яру,
То знов шелест гадюки.

"Does Datan not express the truth
By saying this with bitterness:
'We've left old nests; to get new ones,
We have no strength, nor eagerness?

Jehovah, please, do say a word!
Did I fulfill your holy will,
Or was I but a flimsy toy
Of my stupidity and ill?

"Jehovah, speak to me! D 'you, too,
Acquire your gift of expression
But in our dreams, in our roused blood,
And in a hot, unbridled passion?"

But there was no reply from God.
Instead, one heard some sounds around:
Hyenas' howling in the gorge...
A vipers's rustle on the ground...

ідіймалося сонце над степ,
Мов багровеє коло,
І промінням, мов стрілами, тьму
Прошибало й кололо.

У промінню тім Небо-гора,
Мов цариця в пурпурі,
Над всі гори найвище здійма
Свої ребра понурі.

На найвищому шпилі гори,
Вище зломів і кантів
Хтось недвижно стоїть, мов один
З предковічних гігантів.

Там високо над чвари землі,
Над всі шуми і згуки
Він стоїть і до неба простяг
Розпростертії руки.

У сходовому сяйві небес,
В пурпуровім промінню
Колосальний його силует
Видно геть у пустиню.

І летять із гебрейських шатер
Затурбовані зори,
Мов гінці до гіганта того
На осяяні гори.

"Це Мойсей!" – одні одним уста
Промовляють несміло,
Та не вимовлять того, що там
У серцях защеміло.

XV

he sun was rising o'er the steppe
A fiery purple-coloured wheel.
Its burning rays attacked and pierced
The darkness like sharp darts of steel.

Illuminated by those rays
There stood like some brocade-robed queen,
The Nebo-hill. Her dreary ribs
Above all other hills were seen.

Up there, upon the mountain peak,
Above the outcrops, jags, and rims
There stood a man like one of those
Old giants with the mighty limbs.

Above the mundane strife and feuds,
Away from all the noise and harms
He held toward the firmament
His lifted and extended arms.

Irradiated by the sun
So very early in the day,
His awe-inspiring silhouette
Was visible from far away.

And from the Hebrew tents below,
So many worried glances flew
Like couriers to that huge man,
And they confessed their guilt and rue.

"It's Moses", coyly said their lips,
And they were trembling as they spake,
But they could not articulate
The real cause of their great ache.

Це Мойсей на молитві стоїть
Розмовляючи з Богом,
І молитва та небо бode,
Мов поломінним рогом.

Хоч заціплені міцно уста,
І не чуть його мови,
Але серце його розмовля
І кричить до Єгови.

Підіймається сонце, пала
Вся небесная стеля,
І стоїть на молитві Мойсей
Нерухомий, як скеля.

Вже полуденний демон степом
Шле знесилля і змору,
Та Мойсея, мов руки чийсь
Підіймають все вгору.

І схиляється сонце униз
Вже над Фазга вершини
І лягла величезная тінь
Від вершин на рівнини.

І паде величезная тінь
Від Мойсея востаннє
Аж униз на гебрейські шатра,
Мов батьківське прощання.

А по таборі пострах ішов:
"Боже, щоб у цю хвилю
Не заляв нас пророк, бо клятьба
Мала б дивную силу!

It was Old Moses praying there.
His heart was desperate and torn.
His ardent prayer attacked and gored
The heavens like a flaming horn.

Although his mouth was tightly shut,
And though his words could not be heard,
His soul was sending frantic shouts
To his Jehovah, undeterred.

The sun was moving up the sky,
Which was ablaze, while Moses, stiff,
Was standing on the hill and prayed,
As stationary as a cliff.

Behold, the southern demon sent
A wave of tiredness and scare,
But Someone's helping hands, it seemed,
Held Moses upright in the air.

The sun was slowly moving down,
It made the Fazgah mountains glow,
And from their peaks long shadows fell
Across the desert plain below.

And from the standing Moses, too,
A dark, stupendous shadow fell
Far down upon the Hebrew camp,
As if his fatherly farewell.

At once, the camp was gripped with fear;
"Oh, God, lest Moses do us wrong!
Lest he cast curse upon us now,
Because it would be oddly strong.

"Від такої молитви тремтять
Землянії основи,
Тають скелі, як віск, і дрижить
Трон предвічний Єгови.

"І як він заклене нас тепер,
І як сонечко сяде,
То весь люд і весь край цей вночі
Без полики пропаде."

For such an ardent prayer would move
The earth foundations, so they say,
The hardest cliffs would melt like wax,
And God's eternal throne would sway.

"And when he curses us right now,
Just as the sun sets in the west,
Then in the darkness all of us
Will perish as if from some pest."

Мойсей бори́кався, горів,
Добивався до ціли,
А як ніч залягла на горі,
Впав на землю зомлілий.

Захиталася скеля під ним
Із усіма шпилями,
І безтямний лежав він, немов
У колисці у мамі.

Якась пісня тужлива над ним
Сумовито бриніла,
І рука колисала його
Пухова, сніжнобіла.

І почулися тихі слова:
"Бідний, бідний мій сину!
Ось що з тебе зробило життя
За маленьку часину.

"Чи давнож я плекала тебе
І водила за руку?
Чи на те ж я дала тебе в світ,
Щоб терпів таку муку?

"Скільки зморщків на твоїм чолі
І зв'ялене все тіло!
І волосся, що гладила я,
Наче сніг, побіліло!

"А колись ти від мене притьмом
Рвавсь на бої і герці!
Бач, до чого дійшов! А скажи:
Кілько ран в твоїм серці?

XVI

ursuing his elusive goal,
The sun-burnt Moses fought until
The pitch-dark night enwrapped the world
And he collapsed atop the hill.

And when he fell, the mountain shook,
The tremors reached its every rib.
Unconscious, Moses lay, as if
By his dear mother, in a crib.

Close-by a mournful song was heard.
It sounded like a lullaby.
A snow-white hand was rocking him
Like some small baby lest it cry.

And then he heard these quiet words:
"Oh, my unhappy little sonny!
Just look what life has done to you
In this short span of time, my honey!

"How long ago was it that I
Was leading you by your small hand?
Did I bear you for suffering
And hardships you cannot withstand?

"How wrinkled now your forehead is!
How weak your body is, oh, woe!
Your hair I used to comb and stroke
Has changed; it turned as white as snow!

"There was a time when you were keen
To rush to battle, to depart!
And what have you achieved? Tell me:
How many wounds are in your heart?

"Бідна, бідна дитино моя!
Потерпів еси много!
Ще й сьогодні... на сонці весь день?
І пощо було того?

"На молитві! В народа свого
І минуле й будуче
Ти молитвою вийкнути рад –
Ох, дитя нетямуче?

"Ось я камінь із кручі зіпхну,
І піде він валиться
Від скали до скали, з яру в яр
І скакати і битися.

"Тут удариться він о зубець,
Розіб'ється на часті,
Там з собою ще камінь порве,
Щоб з ним нижче упасти.

"Тут покине шматок, там другий,
І летить і гуркоче –
І чи зна хто, де кожний шматок
Заспокоїтися хоче?

"Я тверджу: і Єгова не зна!
І молись хоч і клінно,
А де мусить упасти шматок,
Упаде неодмінно.

"В нім самім його керма і власть,
В нім самім ота сила,
Що зазначає місце йому,
Що його сотворила.

"My poor, unlucky sweetheart-child!
You've suffered much, endured a lot!
Today as well... scorched by the sun!
And why d'you want it? And for what?

"In prayer! D'you want to penetrate
Your people's past, to delve into
Their future fate by means of prayer?
You're ignorant and childish, too!

"Let's say I'll give a stone a push
Into a precipice. It will
Plunge down and, gaining speed, will jump
From cliff to cliff way down the hill.

"It'll hit an outcrop here and there,
And doing so, the stone will shatter.
It'll take along some other lumps
Which will keep racing down and scatter.

"It'll leave some chips along its path
While still continuing to fall.
Can anybody answer where
They'll find their resting place at all?

"Not even God knows that, I'm sure!
No matter how you humbly pray,
Each chip will fall where it must rest
And where it will forever stay.

"Each chip contains within itself
A guiding kit, a power store,
Which takes it to its final spot,
Created by it long before.

"І хоч як твій Єгова міцний,
Він ту силу не змінить,
І одного цього камінця
У лету він не спинить.

"Ось пилок: ледве зір твій його
Добачає тремтіння,
А Єгова не може його
Повернуть в неісіння.

"І не може звеліти йому
Йти по шляху не тому,
Як яким його гонить повік
Ота сила, що в ньому.

"Це ж пилок! Що ж казати про народ,
Многодушну істоту,
Де в рух мас вносить кожна душа
Частку свого льоту?

"Про Оріона пісню ти чув,
Про гіганта сліпого,
Що, щоб зір відзискать, мандрував
Аж до сонця самого?

"А на плечах поводири ніс,
Сміхованця-хлопчину,
Що показував шлях йому – все
Інший в кожную годину.

'Ти до сонця веди мене, хло?'
"Той вів рано до сходу,
А на південь в полудне, під ніч
До західнього броду.

"And even though your God is strong,
He cannot change this innate force,
Nor can He stop the falling stone,
Nor can He change its downward course.

"Consider now a speck of dust.
You hardly notice its vibration,
And yet Jehovah can't arrest
That tiny life's continuation.

"He can't command the speck to fly
Where He would like it to arrive,
Because it must forever move
To where its inborn force might drive.

"It's just a speck! And what about
All humankind, a multitude
Where every member contributes
His impetus and attitude?

"Have you e'er heard about Orion
Known for his blindness and huge size,
Who tried to travel to the sun
Which was supposed to cure his eyes?

"Upon his back he bore a boy,
A joker-clown with his own whim,
Whose task it was to guide the man,
But who, instead, misguided him.

'You lead me to the sun, my boy!'
"He was led eastward in the morn,
At noon was guided to the south,
At sunset, he was westward borne.

"А Оріон іде все та йде
Повний віри в те сонце,
Повний спраги за світлом, що ось
Йому блисне вже конче.

"Через гори і море свій хід
Велетенський простує,
А не зна, що на плечах його
Хлопчик з нього жартує.

"Цей Оріон – людськість уся,
Повна віри і сили,
Що в страшному зусиллі спішить
До незримої ціли.

"Неосяжнеє любить вона,
Вірить в невідоме,
Фантастичнеє щоб осягнуть,
Топче рідне й знайоме.

"Строїть пляни не в міру до сил,
Ціль не в міру до актів,
І жартує з тих плянів її
Хлопчик – логіка фактів.

"І як той дивовижний сліпець,
Що чужим очам вірить,
Все доходить не там, куди йшла,
В те трапля, в що не мірить.

"А ти молишся! Бідне дитя!
Де твій розум, де сила?
Ти ж хапаєшся піну благать,
Щоб ріку зупинила!"

"The sightless hunter walked and walked,
Unshakable in his decision,
And full of faith that very soon
He would receive a gift of vision.

"Across the hills, across the seas
The giant walked and had no rest,
He had no inkling that he was
The victim of the youngster's jest.

"This blind Orion personates
The confident humanity that tends
To rush in order to achieve
Some hard to see and misty ends.

"They love what they cannot attain,
Believe in something yet unknown,
To reach the most phantastic dreams,
They trample all they know and own.

"Their plans are far beyond their means,
Their goals don't fit into their acts,
The boy is making fun of them,
The boy – the logic of the facts.

"And like that blind, eccentric man,
Who puts his trust in someone's eyes,
They always land in some wrong place,
And get what never satisfies.

"And you are praying, my poor child!
Where is your common sense? You seem
To beg a bucketful of foam
To dam the flow of some big stream!"

ось було спочатку в тих словах,
 Неначе чистої води;
 Віяв свіжістю, добрiстю з них
 Якийсь дух охолоди.

Та помалу душе ще щось тягло,
 Наче самум пустині,
 І робилося лячно немов
 Вніч без світла дитині.

І жахнувся Мойсей і з землі
 Підволікся насилу,
 І сказав: "Що мучиш мене,
 Поки ляжу в могилу?"

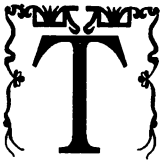
"Ти не мати моя? З твоїх слів
 Не любов помічаю.
 Ти не мати? О, ти Азazelь,
 Темний демон одчаю.

"Відступись! Заклинаю тебе
 Тим ім'ям штирочертним!
 Я не вірю тобі! Ти брехун,
 Хоч ти будь і безсмертним."

І почулися тихі слова:
 "Нерозумна дитина!
 Ти кленеш мене Ним, а я ж сам
 Його сили частина.

"Що мені твоя вбога клятьба!
 Ти б умер із одчаю,
 Якби сотую частку лишень
 Знав того, що я знаю.

XVII

here were at first in those calm words
Some elements that soothe and please
Like water from a mountain spring,
And as refreshing as a breeze.

It soon became a stifling heat
Brought by the samum, and its gloom
Was scarier than to a child
Is, as a rule, a pitch-dark room.

Then Moses shuddered, raised his head
And feebly answered thereupon:
"Oh, why d'you torture me so much
With your fell talk before I'm gone?

"You're not my mother! In your words
There's not a trace of her affection!
You're not my mom! You're Azazel,
The lurid demon of dejection!

"Be off! I curse you in the name
Of God Almighty! Leave this spot!
I don't believe you! You're a fraud,
Immortal though you are, or not!"

And then he heard these quiet words:
"My foolish child, you are not right!
You're cursing me in Godhead's name
While I'm a part of His great might.

"Your curse means not a thing to me!
You would receive a deathly blow,
If you but knew the hundredth part
Of all the matters that I know.

"Ти кленеш, як твою сліпоту
Ткнув промінчик пожежі,
В якій я живу й Він – понад всі
Часи й простору межі.

"Ось розсуну ще крихту тобі
Тіснозорости таму:
Глянь на край той, що він обіцяв
Праотцю Аврааму!"

І заблис увесь захід огнем,
І уся Палестина
Стала видна Мойсею з гори,
Мов широка картина.

А незримий товариш його,
Знай, потиху говоре:
"Бачиш дзеркало чорне внизу?
Це є Мертвеє море.

"А по той бік високі шпилі
До небесної стелі
Простягаються круто рядом –
Це там Кармелю скелі.

"Глянь на північ, де гори Сіон –
Євусеї кочують,
А як крикнути добре з гори,
Амореї почують.

"Оця срібная стрічка – Йордан
В Мертве море впадає,
Близько устя його Єрихон
Бродового жадає.

"You're cursing when your sightless eyes
Were lighted, as a sign of grace,
By one small ray of blaze, in which
Live I and He – past time and space.

"I'll open up a little bit
Your narrow-mindedness' high dam,
That you may see the very land
He promised once to Abraham."

At once the West became aglow
With radiance, and Palestine
Was visible to Moses like
A clear, broad picture bathed in shine.

The indiscernible comrade
Was whispering engrossingly:
"Down there a darkish mirror gleams,
Which is, of course, the known Dead Sea.

"And on the other side are peaks
That seem to prop the very sky.
These are the Carmel cliffs that run
In rows so tortuous and high.

"The Zion hills are to the north,
That's where now dwell the Jebusites,
And when they holler from the hill,
The noise will reach the Amorites.

"That silver band, the Jordan stream,
Flows to the salt-imbued Dead Sea.
Close to its inlet, Jericho
Demands and gets a fording fee.

"Одинока долина над ним,
А тісняться до неї
Амоніти по цей бік ріки,
По той бік хананеї.

"А на заході гори, верхи,
Полонини широкі;
А на північ мале озерце,
І знов гори високі.

"Ось тобі й Палестина уся,
Край овець і ячменю!
Від Кадеса до Кармеля всю
Мов затулиш у жменю.

"Ні шляхів тут широких нема,
Ні до моря проходу!
Де ж тут жить, розвиваться, рости
І множиться народу?"

Та відмовив понуро Мойсей:
"Хто дав з каменя воду –
Той цей край перемінить на рай
Для свого народу."

"The only valley hugs the stream.
One side is held by Amonites,
The other one is occupied
By their fierce foes, Canaanites.

"And in the west one only sees
More mountain chains, while in the north
There is a little blue-eyed lake,
And then some more high hills come forth.

"That's what your Palestine is like,
From Cades to Carmel, it's so small,
A handful of it. It's a land
Of sheep and barley, and that's all!

"They have no access to the sea,
There's not a single thoroughfare,
And where should people multiply,
And live in satisfaction? Where?"

"He who drew water from the stone",
The gloomy Moses then replied,
"Will change this land to paradise,
He'll keep His people satisfied."

нов почувся притишений сміх:

"Віра гори ворухить!
Та поглянь: це новий ряд картин,
Те, що статися мусить!

"Бач, як сунеться плем'я твоє,
Як Йордан переходить,
Єрихон добуває і скрізь
У річках крові бродить.

"Ось століттями йде боротьба
За той шмат Палестини:
Амореї, гебреї, хетта,
Амалик, Филістини.

"Ось гебрейське царство! Що сліз
Коштуватиме й крові!
А заважить у судьбах землі,
Як та муха воліві.

"І не вспіє воно розцвісти,
Й розлетиться на часті,
Щоб у пашу могутніх сусід
Часть за частю упасти.

"Ось поглянь, які хмари летять
Від Дамаску й Галаду!
Це йде ассур, гебреям несе
І руїну й загладу.

"Ось поглянь: червоніють поля,
Труп на трупі усюди.
Це піднявся страшний Вавилон
На загладу Іуди.

XVIII

gain there was a muffled smirk:
"Strong faith moves mountains, as it were,
But look at those new rows of scenes
Depicting what will soon occur.

"Behold your people on the move;
They're crossing now the Jordan stream,
They're storming Jericho and wade
In pools of human blood, and scream!

That's how for centuries they fight
For Palestine: The Amorites,
The Hebrew tribes, the Philistines,
The Hittites and Amalekites.

"And that's the Hebrew realm! Though bathed
In tears and blood, it has no pull!
It'll influence the mankind's fate
Just as a fly can weight a bull.

"This Hebrew realm will fall apart
Before it even starts to bloom;
Its mighty neighbours will enforce
Its piecemeal downfall and its doom.

"Now look at those black scudding clouds;
Their deadly thrust none can withstand,
It's Asshur coming! He is bent
On ravaging the Hebrew land!

"Now look again: The fields grow red,
And corpses cover them, alas!
The Babylonians at work!
The Hebrews are killed there in mass.

"Храм Єгови в огні... А цей тлум,
Мов комахи на полю,
Йдуть по тисячу сковані враз
Недобитки в неволю.

"Чуєш плач? На руїнах рида
Одинокий розумний,
Що коритися радив врагам,
Щоб не впасти до трумни.

"Як же пуста смердить! Але ось,
Мов по пільмі світає...
З тих, що тлумом пішли, подивись,
Як же мало вертаєсь!

"Щось дрібненьке ворухиться там
Коло мурів Салима:
Новий люд, новий бог, новий храм,
Нова сила незрима.

"І росте воно, б'ється в біді,
І чіпляється ґрунту,
Мов будяк той низький і ціпкий,
Все готовий до бунту.

"Понад голови люду того
Йдуть всесвітні бурі,
Панства, царства встають і падають,
Мов фантоми понурі.

"Він же в своїм куточку хова
Непохитне завзяття,
І ненависть лиш має для всіх
І незмірне прокляття.

"Jehovah's temple is in flames...
Those multitudes resembling ants
Are prisoners-of-war in chains,
They, too, are doomed; they have no chance.

"D'you hear a man lament? He is
A very brainy one who knows
That if you want to stay alive,
You shouldn't resist much stronger foes.

"Oh, how that wasteland stinks! It looks
As if it starts to dawn. Alack,
From those huge throngs who'd gone to war
How very few are coming back.

"In Salem near the city walls
Some tiny beings move and stir.
Their god, their shrine, and they themselves
Are certainly a harbinger

"Of some new might that struggles on
Though often blindly and pell-mell.
They hug the ground like prickly weeds,
But anytime they might rebel.

"Above those people's heads there rage
And pass the world-embracing storms.
Empires, kingdoms rise and fall
Like spooks in many shapes and forms.

"In their small nook these people hide
A firm determination.
They curse the outside world for which
They have but hatred and damnation.

"Та ненависть, найтяжча з усіх,
'Задля іншого бога',
Бач, як кудлиться біля того
Храмового порога!

"Вона плодить ненависть. Ось глянь
За тиранським велінням
Ідуть сили, щоб плем'я твоє
Ще раз вирвать з корінням.

"Чуєш стук? Це залізна стопа
Тих страшних легіонів,
Що толочуть юдейські поля,
Робить пустку з загонів.

"Чуєш плюск? Це ворожі мечі
Кров юдейськую точать.
Чуєш крик? Це юдейських дівчат
Дикі коні волочать.

"Онде мати голодная їсть
Тіло свого плоду!
Онде тисячі мруть на хрестах –
Квіт твого народу.

"Іще раз храм Єгови горить,
І цей раз уостаннє:
Бо що тая рука розвалить,
То вже більше не встане.

"Іще раз недобитки пливуть
У неволю, як ріки –
Та немає вже їм вітчизни,
І не вернуть навіки.

"That hatred is the worst of all,
'It's for the sake of their t r u e god!
Just look how they are swarming now
Around their temple! Isn't it odd?

"That hatred breeds more hatred. Look,
A tyrant barks a shrill command,
And instantly his throngs appear
To kill your people in their land.

"D'you hear that heavy thump? It comes
From those ferocious legions there;
They march across the Hebrew fields
And leave a wasteland everywhere.

"D'you hear that splash? It's Hebrew blood
Drawn by the enemy anew.
D'you hear that scream? It's Hebrew girls
Dragged by the steeds. A ghastly view!

"A starving mother kills her child
Which she immediately devours;
And countless scores are crucified,
Your people's finest flowers.

"Once more Jehovah's temple burns,
And from it nothing will remain,
Because what this hand e'er destroys,
Will never be rebuilt again.

"Once more the rout survivors flow
Like streams, the prisoners of war;
They've lost their fatherland and all
That they were bravely fighting for.

"І загасне ізрайля зізіда,
Щоб вже більше не сяти;
Лиш ненависть, що в храмі зросла,
Піде світом гуляти.

"Сумніваєшся? Віри не ймеш?
О, ймеш віру, я знаю?
Це той рай, що жде плем'я твоє
У обіцяннім краю?

"Ти для нього трудився! Скажи:
Було за що трудиться?
Щоб наблизився він, може ще
Схочеш палко молитися?"

І поник головою Мойсей:
"Горе моїй недолі!
Чи ж до віку не вирваться вже
Люду мому з неволі?"

І упав він лицем до землі;
"О д у р и в нас Єгова!"
І почувся тут демонський сміх,
Як луна його слова.

"The star of Israel will fade,
It will remain forever dead,
And only hatred, temple-born,
Will always stay alive and spread.

"You don't believe me? Oh, you will
You also will yet understand
That what you saw, your tribe will find
On entering the Promised Land.

"And you have worked for it so hard!
Say, was it worth it? All that sweat?
Perhaps, you want to pray some more
To help it come much sooner yet?"

And Moses drooped his snow-white head:
"I'm woebegone! Oh, woe to me!
Is there no hope for me at all
That my good people will be free?"

His tear-stained face fell to the ground
"Jehovah fooled us!" Right thereafter
He heard an echo of his cry:
A sonorous demonic laughter.

Гуркнув грім. Задрижали нараз
Гір найглибші основи;
І один за одним понеслись
Передтечі Єгови.

Піднялася до стропу небес
Чорна хмара стіною,
Мов Ніч-мати насупила вид
Ненавистю грізною.

І заморгала бистро у тьмі
Огняними очима,
Забурчала, як мати, що, знай,
На лиху доню грима.

І з тривогою слухав Мойсей
Пітьми й блискавок мови,
Ні, не чути ще серцю його
У них гласу Єгови.

І ревнув понад горами грім,
З жаху їжиться волос,
Завмира серце в груді... та ні,
Не Єгови це голос.

Поміж скелі завили вітри,
Їх сердитії нути
Кліщать душу, мов стогін, та в них
Ще Єгови не чути.

Ось із градом і дощ злопотів,
І заціпила стужа,
І в безсиллю своєму душа
Подається недужа.

XIX

terrifying thunder pealed,
Its rumble caused the hills to shake.
And instantly Jehovah's signs
Made their appearance in its wake.

A menacingly looking cloud
Rose in the sky like some black wall,
And like that frowning Mother-night,
She creased her face with hate and gall.

The cloud kept blinking in the dark,
Her blazing eyes were stern and wild.
She grumbled like a scolding mom,
Who disciplines her naughty child.

And Moses listened to the sounds
Of thunder peals inspiring fear,
But no, in them he couldn't detect
Jehovah's voice he craved to hear.

And when another thunder roared,
His body broke into cold sweat,
His hair, for terror, stood on end,
But no, it wasn't Jehovah yet.

The stormy winds began to scream
Between the cliffs a weird duet.
It chilled the soul, but in the wail
Jehovah's voice wasn't heard, not yet.

And then a deluge tumbled down,
A massive spill of rain and hail.
Confronted with the elements,
Old Moses' soul felt very frail.

Та ось стихло, мли води дзурчать,
Мов хтось хлипає з жалю;
З теплим леготом запах потяг
З теребінт і мігдалю.

І в тім леготі теплім була
Таємничая мова,
І відчув її серцем Мойсей:
Це говорить Єгова.

"Одурих вас Єгова? А ти ж
Був зо мною на згоді?
І контракт підписав і запив
Могорич при народі?

"Бачив пляни мої і читав
В моїй книзі судьбовій?
Бачив кінці і знаєш, що я
Не устоявся в слові?

"Маловіре, ще ти не почавсь
В материнській утробі,
А я кожний твій віддих злічив,
Кожний волос на тобі.

"Ще не йшов Авраам з землі Ур
На гарранські рівнини,
А я знав всіх потомків його
До останньої днини.

"Вбогий край ваш, вузький і тісний
І багатством не блиска?
А забув, що тісна і вузька
І найбільших колиска?

The storm stopped suddenly, and the runs
Sobbed like a weeping penitent.
A warm and gentle breeze brought in
A terebinth and almond scent.

In that warm breeze there was a sound,
A special language, a mystique,
And Moses' heart felt right away
That his Jehovah came to speak.

"Jehovah fooled the Hebrews, eh?
Have you concluded e'er with me
A contract with a bargain drink
That everyone could hear and see?

"Have you e'er seen my plans and read
What's written in my Kismet Book?
D'you know for sure that everything
I've promised you I just forsook?

"I counted all your breaths and hairs
Before you even had begun
To grow inside your mother's womb,
I knew you then, you faithless one.

"I knew the whole posterity
Of Abraham, each one of them,
Before he left the land of Ur
For Harran, the most precious gem.

"D'you think your land is tight and poor
With no prosperity at all?
But you forget the simple truth
That every cradle must be small.

"Прийде час, з неї виведу вас
На підбої та труди,
Так як мати дитину в свій час
Відлучає від груди.

"Тут на полі скупім і худім,
Наче терен на ріні,
Виростаєте ціпкі і тверді
Для великої зміни.

"О, я знаю ту вашу ціпку,
Ненаситную вдачу!
Ви б на житній землі розповзлись
На подобу будячу.

"Ви б і тілом і духом своїм
Присмоктались до скиби,
І зловив би вас Маммон у сак,
Як товстючії риби.

"Таж в Єгипті ви гнулись в ярмі
Наїдавшись ласо...
Відригаться вам буде повік
Те єгипетське м'ясо.

"І зірвавшись з цеї землі
Та розбивши всі карби,
Ви розвієтесь світ здобувать,
Його соки і скарби.

"Та зарік я положу твердий
На всі ваші здобутки,
Мов гадюку на скарбі, дам вам
З них турботи і смутки.

"One day I'll lead you out of it
And you'll be with the conquests blest.
I shall do what a mother does
Who weans her baby from her breast.

"And meanwhile, here on this poor soil,
You, like a blackthorn in the sand,
Grow strong because you must prepare
For some big change, as I have planned.

"I know your disposition well,
Your never satiated greed.
You'd overrun a fertile soil
Just like that lowly thistle seed.

"You would attach your flesh and soul
To earth just like a suction dish.
And Mammon would decoy you soon
Into his net like some fat fish.

"In Egypt, as downtrodden slaves
You ate until you were replete,
But you will never cease to belch
And vomit that Egyptian meat.

"Soon after you have left this land
And your restraint becomes all loose,
You will disperse to win the world
And all its riches and its juice.

But I'll impose a ruthless curse
Upon your stockpiled treasure.
It'll guard your hoard just like a snake,
For you a grief beyond all measure.

"Хто здобуде всі скарби землі
І над все їх полюбить,
Той і сам стане їхнім рабом,
Скарби духа загубить.

"Своїх скарбів невольник і пан
За ціну сліз і крові,
Щоб збільшити їх, мусить він сам
Руйнувать їх основи.

"І як п'явка, що кров чужу ссе —
Йому лік, сама гине,
Так і вас золотий океан
На мілизні покине.

"В золотім океані вас все
Буде спрага томити,
І не зможе вас хліб золотий
Ані раз покормити.

"І будете ви свідки мені
З краю світа до краю,
Що лиш духа кормильців з усіх
Я собі вибираю.

"Хто вас хлібом накормить, той враз
З хлібом піде до гною,
Та хто духа накормить у вас,
Той зіллється зі Мною.

"Ось де ваш обітований край,
Безграничний, блистячий,
І до нього ти людям моїм
Був проводир незрячий.

"For he, who gets all earthly wealth
And loves it as his greatest boon,
Will certainly become its slave,
And lose his spirit's treasure soon.

"The slave and master of his wealth;
Blood, tears and torment is its price.
To make it grow, he must destroy
Its base. A painful sacrifice.

"And like a leech that perishes
While saving life by sucking blood,
The golden ocean will renege
On you and you'll end up in mud.

"You'll be tormented by great thirst
Amidst that splendid golden sea.
In spite of all the golden bread,
You'll suffer hunger agony.

"And you will be my witnesses
Who will remind the world afresh
That I select the nourishers
Who feed the spirit, not the flesh.

"Remember, he who feeds you bread,
Will turn to dung with it, but he,
Who nourishes your spirit, will
Forever be immersed in Me.

"That's where your Promised Land exists,
Resplendent, very long and wide.
And as a leader of your race,
You proved to be a sightless guide.

"Ось де вам вітчина осяйна,
З всіх найкращих частина,
Лиш дрібненький задаток її
Вам оця Палестина.

"Це лиш спомин вам буде, лиш сон,
Невгасаюча туга,
Щоб, шукавши її, став мій люд
Паном земного круга.

"А що ти усумнивсь на момент
Щодо волі моєї,
То, побачивши цю вітчину,
Сам не вступиш до неї.

"Тут і кості зотліють твої
На взірець і для страху
Всім, що рвуться весь вік до мети,
І вмирають на шляху!"

"That's where is your dear Promised Land,
It's so enchanting, full of shine!
Its tiny chip, and nothing more,
Is this contested Palestine.

"She'll be for you a precious dream,
A longing that will prove its worth
Because it'll drive my people on
Until they conquer all the earth.

"Since you had momentary doubts
About my will and my command,
You, as a punishment for that,
Will never reach the Promised Land.

"Your bones will rot atop this hill,
Which will become your last abode
To warn all those who chase a goal
And, doubting, perish on the road."

Ходить туга по голій горі,
Мов туман по пустині;
Сіє думи й бажання свої
По широкій країні.

Сипле квіти й листки, що давно
Вже зів'яли й пожовкли;
Підіймає в душі голоси,
Що давно вже замовкли.

Що ще вчора байдуже було –
Нині любе й шановне;
Що ще вчора топтав, оплював,
Нині святости повне.

У гебрейському таборі ніч
Проминула в тривозі;
Скоросвіт – всі глядять: він ще там
На скелистій віднозі?

Ні, нема! І було те "нема"
Мов жах смерти холодний;
Чули всі: щезло те, без чого
Жить ніхто з них не годний.

Те незримо, несхопне, що все
Поміж ними горіло,
Що давало їм змисл життєвий,
Просвітляло і гріло.

І безмежна скорбота лягла
На затвердле сумління,
І весь табор, мов чаром, попав
В отупіння й зомління.

longing lingered on the hill,
Like that dense desert mist below.
It sowed its wishes, thoughts and dreams
Across the land and let them grow.

It scattered leaves and flowers there,
By now all faded, shrivelled, brown.
It raised within the soul a voice
That long ago, it seemed, died down.

What yesterday was meaningless,
Today was very highly ranked;
What was bespat and trampled on,
Today was loved and sacrosanct.

The night down in the Hebrew camp
Was charged with panic and despair.
At dawn the people looked, concerned:
"Is he alive? Is he still there?"

"He's not!" That desperate "He's not"
Was like a touch of mortal fright.
They felt that something disappeared
Which was for them a guiding light.

That something was invisible,
Incomprehensible, and yet
It gave them sense of life, and warmth
Which they would miss and ne'er forget.

A boundless sorrow gripped and nagged
Their conscience up to then so crude.
The camp, as if bewitched, sank low
Into a drowsy lassitude.

Одні одним у лиця бліді
Поглядали без впину,
Мов убійці, що вбили у сні
Найдорожчу людину.

Чути тупіт. Чи вихор в степу?
Чи збуваєсь пророцтво?
Це Єгошуа, князь конюхів,
І за ним парубоцтво.

Гонять стада, кудись то спішать...
Чи де напад ворожий?
Всіх їх гонить безіменний страх,
Невідомий перст Божий.

Голод духа і жах самоти
І безодні старої...
А Єгошуа зично кричить:
"До походу! До зброї!"

І зірвався той крик, мов орел
Над німою юрбою,
Покотився луною до гір:
"До походу! До зброї!"

Ще момент – і прокинуться всі
З остовпіння тупого,
І не знатиме жаден, що вмить
Приступило до нього.

Ще момент – і Єгошуа крик
Гирл сто тисяч повторить,
Із номадів лінивих ця мить
Люд героїв сотворить.

They all cast enigmatic stares
At one another, then aside,
Like killers guilty of a crime,
A heinous crime, a parricide.

A sudden thud! And what was that?
A storm? A prophecy come true?
It's Joshua, the horsemen's chief!
He and his lads came into view.

The lads were driving all their herds...
Perhaps some foes were breaking through?
Some terror yet unknown to them
Was goading them God knows where to.

Was it their spirit's hunger, or
A fear of loneliness, perhaps?
May be, and Joshua called out:
"Hey, Hebrews, rise! To arms, ye chaps!"

That war cry, like an eagle, rose
Above the silent crowd, and smack!
It hit the Moab hills. "To arms!
To arms!", the echo called right back.

Next moment they were all awake
From their inertness, deep and dim,
And none of them did understand
What was then happening to him.

That trice made heroes out of them!
Those nomads, as if touched by charms,
Roared all as one their leader's call:
"Hey, Hebrews, rise! To arms! To arms!"

Задуднять – і пустині пісок
На болото замісять;
Авірона камінням поб'ють,
А Датана повісять.

Через гори полинуть, як птах,
Йордан в бризьки розкроплять,
Єрихонськії мури, мов лід,
Звуком трубним розтоплять.

І підуть вони в безвість віків,
Повні туги і жаху
Простувать в ході духові шлях
І вмирати на шляху.

Львів, січень до липня 1905.

They'll hurry onward and they'll knead
The desert sand to mud, those men.
They'll stone the dastard Aviron
And Datan will be hanged right then.

They'll fly like birds across the hills
They'll splash the Jordan River out,
The walls of Jericho will fall,
When trumpets roar and people shout.

They'll march for centuries to come
Beset by longing and dismay.
To make the spirit's roadway straight,
They'll march and die on their long way.

January 9, 1976

